

ΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΛΙΣ

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΩΝ ΑΡΜΕΝΩΝ ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ ΧΑΝΙΩΝ
ΧΡΟΝΟΣ 12ος, ΦΥΛΛΟ 45ο, ΑΠΡΙΛΙΟΣ, ΜΑΪΟΣ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2007, ΤΙΜΗ 0,01 ΕΥΡΩ, ΣΟΥΛΙΟΥ 124 ΤΚ 173 42 ΑΘΗΝΑ

Το γραμματσάκι του γέρω

Καλοκαίρι 2007.

ΣΗΜΕΡΟ ΘΑ ΣΑΣ ΔΙΗΓΗΘΩ, συντέκνοι μου αναγνώστες, για τη Νίτσα μας, την κόρη της θειάς τ' Αθανασιάς, τση Μαρκαντωνάκαινας, και τ' έγγονιες μας των χωριανώ, πότες θα βρεθεί γαμπρός να παντρευτεί η Νίτσα μας.

Και για είντα, θα με ρωτήσετε, σας έπιασε τόσηνα τρεμούρα να παντρεύετε τη Νίτσα, ψυχοπαίδα την είχατε; Δε σας έφτανε η ισόβια αναπαραδιά που σας έδερνε, η κλασοπαπαδιά κι ο περονόσοπος, παρά εβάλατε κι τουτότον τον μπελά στην κεφαλή σας;

Ακούστε τα τότες τα καθέκαστα και θα την καταλάβετε την φούργια μας και την φαούρα μας εκείνη.

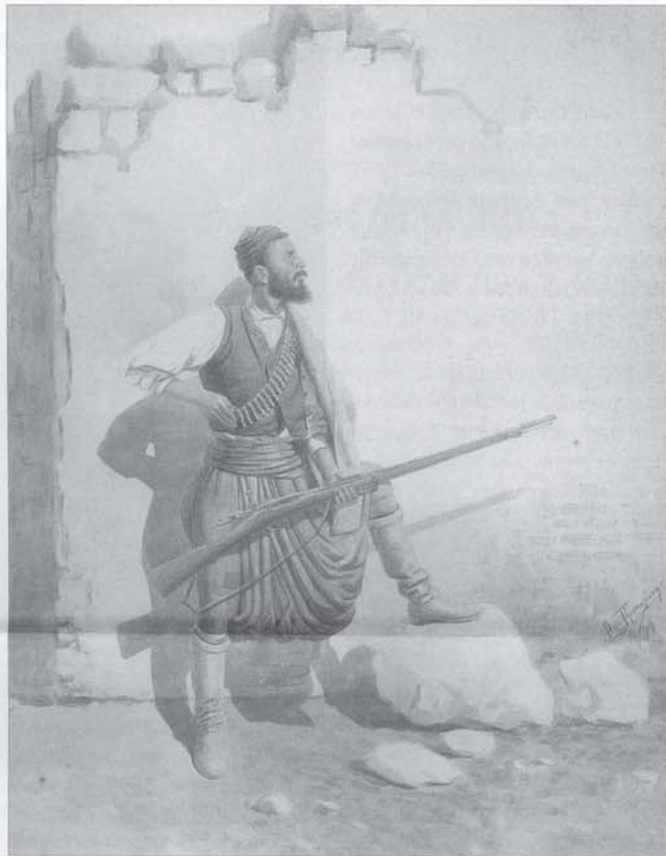
Η θειά μας, το λοιπόν, η Αθανασιά, χήρα του μακαρίτη Μιχελή Μαρκαντώνη, είχε κι ένα γιό, τον Κωστή, ξηνητεμένο στην Αυστραλία από κοπέλι, όπου έπιασε δουλειά, λαντζέρης στην αρχή. Μα καθώς ήτονε άνθρωπος μπεσαλής, προκομένος και τετραπέρατος, τον εχτίμησε τ' αφεντικό του, που κι εκείνος από την λάντζα ξεκίνησε, μα δουλευταράς και φωστήρας στο εμπόριο όπως ήταν, εγίνηκε τρανός. Τον εκτίμησε, το λοιπόν ο μπόσσης τον Μαρκαντώνη και τον έκαμε συντάιρο. Και γαμπρό του κατόπιν, παντρεύοντάς τον με την κόρη του, Μάριον τ' ονομά της, που την είχε μοναχοπαίδι. Και σαν επαρασφίζανε τα γέρω του «φάδερ» τα παραίτησε ούλα στον γαμπρό κάνοντας τον Μαρκαντώνη περίπλουτο και ξακουστό.

Δεν εξέχασ' όμωσ ο Κωστής το χωριό του, παρά γίνησε ο εθνικός μας ενεργέτης με τα τσέκια, που κάθε λίγο και λιγάκι έμπεμπε για φτωχούς και έργα του χωριού-δρόμους, χαρές παιδικές, εικόνες αγίων για το τέμπλο, καμπάνες και καμπαναριά.

«Η μαϊμού του Μαρκαντώνη»

Ως και μια μαϊμού μας έμπεψε να τη θωρούνε τα κοπέλια και να σπουδάζουνε την ζωολογία των άγριων ζώων, λέει, που δεν είναι μόνο οι ζουριδες, οι καλογιαννούδες κι οι αρκάλοι, που κατέχαμε ως τότες. Μ' αυτή η μαϊμού, Μάρκο τήνε βγάλαμε, μας τά μπλεξε τα πράματα, γιατί δεν είχαμε κελί για μαϊμούδες, μηδέ είντα να τση δούδουμε να τρώει κατέχαμε - άλλος ήλεγε καρύδια, άλλος ψυστίκια, άλλος τζιτζιφα, λωτούς,

☞ συνέχεια στη σ. 4

ΚΡΗΤΙΚΟΣ Πίνακας (1899) του Αιμίλιου Προσαλέντη (1859-1923).

Η «Ελευθερόπολις» και το Διοικητικό Συμβούλιο
του Συλλόγου σας εύχεται
ΚΑΛΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

Εκδηλώσεις του Συλλόγου

Από τις προγραμματισμένες δραστηριότητες του Συλλόγου μας, το καλοκαίρι του 2007:

- Παράσταση Καραγκιόζη στις 8 Αυγούστου στους Αρμένους.
- Εκδρομή που θα γίνει τον Αύγουστο, σε ημερομηνία η οποία θα ανακοινωθεί.

ΜΕ ΑΠΟΛΥΤΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ κατά κοινή ομολογία στέφθηκε η φετινή διήμερη εκδρομή, που πραγματοποιήθηκε από τον Σύλλογο των Αρμενιανών της Αθήνας "Ο Κριτοβουλίδης" στις 5 και 6 Μαΐου, στους προορισμούς Σπάρτη-Μυστράς, Μονεμβασιά, Σπλήαια Δυρού και Γύθειο.

Αναλυτική περιγραφή στην επιτυχημένη εκδρομή μας μπορείτε να διαβάσετε στις σελ. 10-11.

κοινωνικά

ΕΠΙΤΥΧΙΕΣ

Ο Πατριωτάκης Νίκος του Γιάννη και της Μαρίας πήρε το πτυχίο του από το τμήμα Βιομηχανικής Διοίκησης και Τεχνολογίας του Πανεπιστημίου Πειραιά. Η «Ελευθερόπολις» του εύχεται να έχει πάντα επιτυχίες στη ζωή του.

ΓΑΜΟΙ

Το Σάββατο 19 Μαΐου 2007, στον Ιερό Ναό του Αγίου Ιωάννη Ελεήμονα στον Παζινό Ακρωτηρίου, έγινε ο γάμος του **Λευτέρη Γιαπιτζάκη** του Γιάννη και της **Ειρήνης** με την **Ιωάννα Αρετάκη** του Γιάννη και της Μαρίας. Κομπάροι ο Γιώργος και η Κατερίνα Τερεζάκη.

Την ηλιόλουστη Κυριακή της 15ης Απριλίου ενώθηκαν με τα δεσμά του γάμου η **Μαρία Νικητάκη** του Σταύρου και της Ελισάβετ με τον εκλεκτό της καρδιάς της, **Δημήτρη Σκαράκη**. Ο γάμος έγινε στο χωριό μας, στον Ιερό Ναό Αγίου Νικολάου, εμείς ευχόμαστε στα παιδιά ολόψυχα να ζήσουν πάντοτε ευτυχισμένοι.

Ευχόμαστε στο ζευγάρι να ζήσουν ευτυχισμένοι και να είναι χαρούμενοι σε όλη τους ζωή.

ελευθερόπολις

Τριμηνιαία έκδοση του Συλλόγου Αρμενιανών Χανίων «Ο ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗΣ»

Εκδίδεται με τη συνεργασία του Δημοτικού Διαμερισμάτος Αρμενίων

ΚΩΔΙΚΟΣ 4125

Συντακτική Επιτροπή

Βασάλου Κική

Κουρομυελάκης Βασίλης

Μπουρνάζος Χαράλαμπος

Τερεζάκη Σοφία του Μιχαήλ

Τσακιράκις Γιάννης

Τσιτσιρίδου Ελένη

Χαλβαδάκης Γεώργιος

Εκδότης-Διευθυντής

Γιάννης Σ. Τσακιράκις

Σουλίου 124, 17342 Αγ. Δημήτριος

Τηλ. 210-99.16.613

Fax: 210-99.57.582

Email:Itsakir@otenet.gr

● ISSN 1109-3056

Από τη σύνταξη της «Ε»

Η «Ελευθερόπολις» θα ήθελε να επισημάνει στους συγχωριανούς μας και στους αναγνώστες μας ότι η κάλυψη των γεγονότων που σχετίζονται με το χωριό μας δεν γίνεται με συστηματικό τρόπο, λόγω έλλειψης μέσων. Αποτέλεσμα είναι, ιδιαίτερα από τα κοινωνικά γεγονότα (γάμοι, γεννήσεις, βαφτίσεις, θάνατοι, επιτυχίες κλπ) να καλύπτονται μόνο όσα πέφτουν στην αντίληψη μας και κατά καιρούς να συγκεντρώνουμε τις διαμαρτυρίες συγχωριανών μας για τις ελλείψεις. Η «Ε» έχει ανοικτές τις στήλες της για όποιον συγχωριανό θέσει έγκαιρα στη διάθεσή της, κείμενο που αναφέρονται στα κοινωνικά γεγονότα της οικογένειάς του, καθώς και μια φωτογραφία.

«Ε»

ΝΑ ΖΗΣΕΤΕ ΜΩΡΕ ΚΟΠΕΛΙΑ

Ένα σπάνιος παραδοσιακός Κρητικός γάμος έγινε στις 27 Μαΐου στον Ιερό Ναό Κοιμήσεως της Θεοτόκου στο Χαϊδάρι. Γαμπρός ο **Σταύρος Αντ. Τερεζάκης** καταγωγή Αρμένιοι Αποκορώνου και μέλος του Δ.Σ. του συλλόγου, και νύφη η **Σπυριδούλα Βεντούρη** καταγωγή μητέρας Ρέθυμνο και πατέρα Κίμωλος. Να πούμε ότι το ζευγάρι είναι και καλλιτέχνες της Κρητικής μουσικής, και συγκεκριμένα ο Σταύρος στο λαούτο και η Σπυριδούλα στη λύρα. Φυσικό λοιπόν, με λυράρη τον Γιώργη Δαγαλάκη και λαουτιέρη το Γιώργο Διαλεχτάκη συνοδεία και των συγγενών να 'ρθει η νύφη στην εκκλησία για το μυστήριο, στο τελείωμα του οποίου χορέψαμε μετά τις ευχές στην αυλή. Μετά τις ευχές του και ο παπάς τους αφιέρωσε την μαντινάδα:

**Σταύρο τη Σπυριδούλα σου θέλω να την προσέχεις
κι ότι χατίρι σου ζητά με γέλιο να ξετρέχεις.**

Με κάτι ανάλογο και ο Κωστής ο Παπουτσάκης άρχισε το χορό της νύφης μια και το παραδοσιακό γλέντι και πιλάφι είχαμε στο κέντρο του.

**Απόψε μια λυράρισα πήρε λαουτιέρη
τα μάτια μου δεν είδανε ποια ζηλεμένο ταίρι.**

Γλέντι και χορός ως το πρωί, να σημειωθεί ότι εκτός του Κωστή του Παπουτσάκη και του Γιώργη Δαγαλάκη μας έπειξαν και οι νεόνυμφοι, οι οποίοι καταχειροκροτήθηκαν. Εμείς να τους ευχηθούμε και πάλι χίλια χρόνια να ζήσουν χαρούμενοι και ευτυχισμένοι, και στους γονείς τους, να ζουν να τους καμαρώνουν. Και στον κομπάρο τον Ανδρέα τον Τζανιδάκη να τους χαίρεται και μια καλή κοπελιά να τότε κλέψει, μιας και είναι λεύτερος. Και πάλι να ζήσετε και στο κοπελιών μας των αποδέλειπω.

Τερεζογιάννης

Οι οικονομικές προσφορές μπορούν να κατατίθενται στο τηλέφωνο 156/761034-33 της Εθνικής Τράπεζας ή να αποστέλλονται με ταχυδρομική επιταγή στη διεύθυνση: Τσακιράκις Γιάννης, Σουλίου 124, 173 42 Αγ. Δημήτριος και στη συνέχεια να ενημερώνετε την εφημερίδα στο τηλέφωνο 9916613, για να σας σταλεί η σχετική απόδειξη.

Η «Ε» θέλοντας να είναι συνεπής ως προς το χρόνο έκδοσή της, ενημερώνει τους αγαπητούς συνεργάτες της ότι η ύλη που θα δημοσιευθεί στο επόμενο φύλλο θα πρέπει να έχει φτάσει στην εφημερίδα μέχρι 25/8/2007.

Νέα μαγαζιά στους Αρμένους

Σε συνέχεια της παρουσίασης που ξεκινήσαμε τρία χρόνια πριν στα μαγαζιά του χωριού μας, με χαρά επανερχόμαστε σε τούτο το φύλλο της "Ε", με δυο νέες πολύ αισιόδοξες προσπάθειες. Πρόκειται για τις "Διαδρομές" που άνοιξαν τις πύλες λίγους μήνες πριν, αλλά και το "Τζιτζικα" που μας διασκεδάζει με το τραγούδι του, ήδη από περυσινό καλοκαίρι.

Επιμέλεια: Κική Βασσάλου

Ολοκαινούριες «Διαδρομές» στον Αγιο Κωνσταντίνο

ΜΙΑ ΝΕΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ εναλλακτική δραστηριότητα εγκαινιάστηκε πριν λίγους μήνες στο χωριό μας, από τον **Μανώλη Χαιρετάκη**. Πρόκειται για τις "Διαδρομές" που θα τις συναντήσετε, με την πρώτη ευκαιρία που θα κάνετε μια βόλτα προς τον κάμπο. Οι "Διαδρομές" είναι ένας πολυχώρος από τον οποίο μπορείτε είτε να νοικιάσετε εξοπλισμό (π.χ. ποδήλατα) και να αναζητήσετε τις καλύτερες διαδρομές που προσφέρει η περιοχή μας, είτε να τις επισκεφθείτε για καφέ, φαγητό και... internet.

«Απευθυνόμαστε σε ανθρώπους που αισθάνονται νέοι και δυναμικοί και έχουν διάθεση για περιπέτεια είτε αυτό είναι κατάβαση με καγιάκ στον "Κοιλιάρη", ή ποδηλασία στον κάμπο, είτε ιππασία με πανέμορφα άλογα σε μαγευτικές διαδρομές», διαβάζουμε στην προσούρα των "Διαδρομών" που έπεσε στα χέρια μας για να συμπληρώσουμε ότι πρόκειται για μια καινούρια προσπάθεια που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Οι "Διαδρομές" διαθέτουν καφετέρια, εστιατόριο και internet καφέ, ενώ τόσο η παιδική χαρά στους εξωτερικούς χώρους όσο και το ειδικά διαμορφωμένο παιδικό εργαστήριο μπορεί να φιλοξενήσει παιδιά κάθε ηλικίας. Επιπλέον, για να επανέλθουμε στους πιο δραστήριους, στις "Διαδρομές", μέχρι στιγμής, διατίθενται ποδήλατα προς ενοικίαση, αλλά και παρέχεται πλήρης εξοπλισμός για καταβάσεις στον Κοιλιάρη με τη συνοδεία οδηγού. Η προετοιμασία γίνεται στα ειδικά διαμορφωμένα αποδυτήρια όπου υπάρχει δυνατότητα φύλαξης των προσωπικών αντικειμένων σε ατομικό ντουλαπάκι με κλειδί, όπως και εγκαταστάσεις για ζεστό ντους. Και όλα αυτά στους Αρμένους! Πώς σας φαίνεται;

Δροσερό τραγούδι από τον «Τζιτζικα»

ΦΑΙΝΕΤΑΙ ΠΩΣ Η ΓΚΡΙΝΙΑ και η δυσαρέσκεια ως προς τη μη αξιοποίηση των "Κρύων Νερών" έπιασε επιτέλους τόπο και ήδη από το περυσινό καλοκαίρι, το αγαπημένο μας μέρος ξανάγινε τόπος συνάντησης για χωριανούς και επισκέπτες. Τα "Κρύα Νερά", μετονομάστηκαν σε "Τζιτζικα", καθαρίστηκαν, απέκτησαν καινούριες τουαλέτες, κάγκελα γύρω από τα ρυάκια (ακόμα ετοιμάζεται αν δεν είναι ήδη έτοιμη και μια πέργκολα για τις ξαφνικές καλοκαιρινές βροχές) και άνοιξαν με νέα διεύθυνση και πολύ γούστο και μεράκι.

Ο **Μαθιός Νικολακάκης** με καταγωγή από τους Αρμένους, μετακομίζει για τους καλοκαιρινούς τουλάχιστον μήνες

από τα Χανιά στο χωριό, μαζί του έρχεται και μια ιδιαίτερος ζωντανή παρέα νέων ανθρώπων, φέρνουν τις μουσικές τους, τα βιολογικά τους προϊόντα και μια χούφτα νέες γενύσεις, εμπλουτίζοντας τους γαστρομαρτυρικούς μας ορίζοντες

και μας κρατούν μια ιδιαίτερος δροσερή παρέα (το μέρος άλλωστε ενδείκνυται όσο κανένα άλλο στο χωριό για δροσιά) τις ζεστές μέρες του καλοκαιριού.

Αξιέπαινη η προσπάθεια, όπως τουλάχιστον τη ζήσαμε πέρυσι το καλοκαίρι, και όπως ευχόμαστε να την απολαύσουμε και φέτος!

Το γραμματσάκι του γέρω

Η Νίτσα μας, ο ...Νίτσος και η θειά η Αθανασιά που γίνηκε ...μίσσις Νάνσυ

☞ συνέχεια από τη σ. 1

παστενάγες, κολοκάσια κι άλλος άλλ'αντ'άλλον κι άκρα δεν ηύρισκες.Κι ύστερα ήτονε και ποιός θα τήνε κηδεμόνευε τη μαϊμού.Ο δήμαρχος εδήλωσε πώς δεν μαπατσάρωμαι, διζούνεμε ο γαϊδαρός κι ο ντανάς. Ύστερα ήταν κι ο κίντυνος να δαγκάσει κιανένα μας η μαϊμού, ως εγίνηκε με τη μαϊμού που δάγκασε στα 1920 τον τότε βασιλιά και κακοσύνεψε η δαγκανιά κι απόθανε ο βασιλιάς.Χαρά στο φλώρο, θα μου πείτε, που χάσαμε.Ναι μωρέ, μ'άλλο βασιλιάς κι άλλο μονοστιβανος Αποκορωνιώτης.Εκάμαμε τότες σύναξη οι χωριανοί, συμβουλευτήχαμε και τη θειά Αθανασιά κι αποφασίσαμε να μπέσωμε τη μαϊμού στη Χώρα, να τήνε κλείσουνε στον Κήπο.

Ο Θεοφάνης τη φόρτωσε δεμένη με την λαμαριά του σκύλου του τ'Αράπη, γιατί ο Μπουντές δεν την αναλάβαινε, μην τύχει και του κατουρήσει ο Μάρκος τ'αμάξι.

Και το νόστιμο ήτονε που ο Μουντάκης, ο δήμαρχος των Χανιώ, υποδέχτηκε το Θεοφάνη με πολλές ρεβεράντζες κι ευχαριστίες, γιατί λέει, μαϊμού δεν είχε ο Κήπος, όπου την έλειψε σε δικό της κλονβί κι έβαλε απ'όξω την επιγραφή «Δωρεά Κωνσταντίνου Μαρκαντωνάκη».«Μαϊμού του Μαρκαντωνάκη», την αποκαλούσαν οι Χανιώτες, που τη λέγαν για καλύτερη κι από τη μαϊμού του Κωλέτη των Παλιολλαδιτών.

Κι άλλη φαούρα μας ήβρε

Κι ηουχάσαμε από τη μαϊμου, μ'από την έγγονια της παντριάς της Νίτσας, δεν καταλαγιάζαμε.Γιατί επόρα ο καιρός, εμεγάλωνε η κοπελιά κι εμεγάλωνε κι εμάς η φαούρα κι ηουχία δεν ευρισκαμε.Γιατί έβγαλε στο τέλος η Νίτσα μας και ... μουστακάκι, αχνό βέβαια και αραιό, κι όχι αρεμάνιο σαν του Μαρουλή μα, μισό μεγάλο εδυσκόλευε κι ετούτο τη παντριά.

Μεγαλοκοπελιά, μωρέ, και μουστακάτη, ποιός θα τήνε πάρει για νύφη, αφού θα του βγάλουνε τραγουδι οι ξενοπάτες μόρτες, πως πρέπει να μερινά τη Νίτσαςτου «τ'ομορφο μουστακάκι, κι ως το θωρεί να δρώνει συχνά πυκνά να το φιλεί να γοργομεγαλώνει»!

Το πράμα μάλιστα δεν εσήκωνε γιατριά, γιατί παραγγείλε ο γιατρός ο Μελισσάς, της θειάς :

- Μη σου διώξει, Αθανασιά, και βάλεις την κοπελιάνα ξυρυστεί, γιατί τούτανα τα γένια τω γυναικώ όσο τα κουντοτρουλιτζεις και τα ξυρτζεις, τόσοσα και θεριεύουν, σαν τ'αφορεσμένους τσι βάτους, π'όσοτσι κόφτομε με το βατοκόφτη, τόσοσα μεγαλώνουνε οι σκατόπιστοι και μάσε ρημάζουνε τα χωράφια.

Ευρέθηκε στο τέλος γαμπρός!

Μα μεψ'ο Θεός κι ήβρε ο αδερφός της Νίτσας, ο Κωστής, γαμπρό της Νίτσας από την Αυστραλία.

Έναν Κυπραίό, που τον είχε ταμιά σε μαγαζί του. Γλαύκος, Γλάκος Ερωδιός τ'ονομά του. Κι απάνω που λέγαμε πως ηουχάσαμε άλλη σκοτούρα πάλι μας έπιασε.Μήμπανά τονε ο γαμπρός κιανένα κελεπούρι, όπως έλεγε η Μπαμιομαριά, πού τονε τσακωμένη με τη θειά την Αθανασιά, επειδή απόβγαλε τον προξενητή που τση μπεψε να δώσει τη Νίτσατου γιού τζη του Αντρουλή.Γιατί ονειρευτήκε, έλεγε, η Μπαμιομαριά, πως ο Γλάκος είχε βγάλει μεγάλος τσι μαγουλάδες, κι εντή η αρρώστεια αφήνει κουσουρία πολλώ λογιώ, ήλεγε και ψιλογέλα.

Άνθρωπος χαρισάμενος ήτονε ο γαμπρός

Ηρθε όμως ο γαμπρός εις το χωριό, άνθρωπος θεωρατικός, όμορφος και γλυκομίλητοςήταν, μεσοκαιρίτης βέβαια, μα στα μέτρα της Νίτσας μας. Ανοιχτόκαρδος, σαφίς εγέλα κι ήλεγε :

- Γιε, ολράιτ, κολοράιτ, το λέγαμ'εμείς με τα εγγλέζικα μας, που μάθαμε τότες.

Μας εχαιρέτησε ούλους, μικιούς, μεγάλους κι εχάρηκε πολύ, μας είπε, για την γνωριμιά των χωριανών της Νίτσας.Χουβαρντάς ήτονε εκείνος σαν τον κουνιάδο του τον Κωστή και χωρατατζής πρώτης.

Αγοράσανε, μας είπε, μια πατούλια Ρωμιοί, που μετανάστευσαν κι εκείνοι στο Σίντινεί, ένα χαρούπι, που τυλιγμένο καθώς τ'όχε έμπορος το πήρανε για σοκολάτα.Μα ως το ξετυλιζανε κι είδανε το χαρούπι, αφουρλάντισανε γιατί τσι περιτταίξε ο πουλητής και του γυρεύανε να τώνε δώσει πίσω τον παρά τους, αλλιώς θα του το καταχτυπούσανε τον πεζεβέγκη στην κεφαλή το χαρούπι.Μα με την τραβήγια και τα σιχτιρίσματα, σηκώσανε την πολιτεία στο λόδι και τσι παράλαβε ο πολισμένους και τσι'κλεισε στο χάψι, μαζί με μαγαυροβγάρες, γυναικές παλλακές, γάστρερ και κάθε καρδιάς καρύδι μπαταξήδες. Στο καρακόλι κείνο τ'αυστραλέζικο τσι βαστήξανε ώστενα που βράδιασε και τσι ξεπορτίσανε, αφού τσι φιλοδορήσανε με κάμποσες σφαλιάρες και αυστραλέζικα διαλομπεψίματα και σιχτιρίσματα.

Καλός μωρέ και με τα σωστά του είναι ο ... Νίτσος (μ'ούλο το σέβας, δεν αντέξαμε τον πειρασμό να τον βγάλομε κι εκείνον παρατσούκλι) λέγαμε ευχαριστημένοι οι χωριανοί, γιατί αποκαταστήσαμε τη Νίτσα μας, που έπεσε σε καλά χέρια και μας έφυγε κι ετούτο το βάρος από την κεφαλή.

Εκατοε ο γαμπρός δέκα μέρες στο χωριό, ώστε να ταχτοποιήσει τα προκιά και να ετοιμασεί η θειά η Αθανασιά, κι ούλ'οι χωριανοί τότε πήραμε μαζί με τη Νίτσα βέβαια και τη θειά, για τραπέζι.Άλλος πουλάδα τού'σφαξε κι έκαμε ατζέμ πιλάφι, άλλος ρίφι φρεκασέ και δίπλα στάκα, άλλος βυζάστακα αρνί καπαμά με νερατζιολιά και καλιτσούνια με μαλάκα, άλλος κόκκορα κρασάτο και χοχλιούς μπουμπου-

ριστούς, άλλος έβγαυε κυνήγι κι έφερνε λαγό που τον έκανε στιφάδο κι έβραζε κι ασκρολύμπους, κι άλλοι άλλα αγαθά εβρίσκανε και του ψήνανε.

«Εφέρανε γαϊδάρους Κυπραίους, θειά»

Τόσοσα καλός ήτονε ο Νίτσος, αφού μας έβγαλε λαπάντες και από κείνο το χοννέρι που πάθαμε την ώρα που βεγγερίζαμε στο σπίτι της θειάς Αθανασιάς και ξαφνικά άνοιξε η πόρτα και μπουκάρισε σαν το σίφουνα το ζαβό τ'Ανεζινιό και φώνιαζε σαν το δαυμονιμένο πως :

- Εφέρανε, θειά, στη πλατέα και πουλούνε γαϊδάρους κυπραίικους φτηνούς και με μεγάλ' αφθιά!

Και την ώρα που σηκώθηκε να το καταχερίσει το ζαβό η Μαρκαντωνάκαινα, επειδή φοβήθηκε πως θα τση χολιάσει και θα προσβληθεί ο γαμπρός, εντός ξεχαχαρίζοντανε στα γέλια λέγοντας μάλιστα τ'Ανεζινιού :

- Κυπραίος είμαι κι εγώ, Ανεζινιό.Και τού δωκε κι ένα χιλιάρικο κείνον του καιρού να πουσουνίσει φουστάνι και παπούτσια, να μη γυρτζει γδουρικό και ξυπόλητο στοσι δρόμους.Και τ'Ανεζινιό χάρηκε χαρά μεγάλη και φίλησε το χέρι του «θείου» όπως τον αποκάλεσε τον Ερωδιό.

Εξεκάλεψε η αρρεβόνα τη Νίτσα και τη θειά

Με τον ερχομό του γαμπρού εμεταμορφώθηκε κι η Νίτσα μας από τη γλύκα τ'αρρεβόνα.

- Κούκλα μου, Νιτσάκι μου, την αποκάλιε ο Γλάκος και την εκράτιε από το χεράκι στον περίπατο που βγαίαν.Ερόδισε το μαγουλάκι τζη, κι ούλο σκέρτσα και νάζια έκανε τ'αρρεβωνιαστικού. Κι εντός, κουζουλαμένος ήτονε με τη Νίτσα μας, που δεν έμοιαζε με τσι ξεκαπιστρωτες σαντζές τσαπερδόνες απόυ τραγουδούσανε σ'ένα καφέ-σαντιάν πούχε στ'επιχειρήσεις του ο κουνιάδος του ο Μαρκαντωνής.

Ξανάνοιωσε κι η θειά η Αθανασιά, με τη χαρά που μπήκε στο σπίτι της, εγέλα κι εκείνη του καλού καιρού, επέταξε και το μαύρο τσεμπέρι, που είκοσι χρόνους δεν τ'αποχωρίστηκε, από τότες που χήρεψε κι έβαλε άσπρο μαντήλι της χαράς.Εγραψε και του Κωστή ευχαριστώντας τον που ηύρε ένα τόσοσα καλόν άνθρωπο για γαμπρό και πως η Νίτσα πετά στσι εφτά ουρανούς από τη χαρά της.Κι εκείνος τση γράψε πως πολύ ευχαριστήθηκε που των άρεσε ο Ερωδιός και πως θα τ'ανοίξει δικό του μεγάλο ρεστόραν, δούδοντάς του το για προύκα τ'αδερφής του.

Μα με τα τραπέζια και τα χωρατά πέρασαν οι μέρες κι ήρθ' η ώρα τ'αποχωρισμού.

Βλεπές άγρυπνος η θειά.

Ούλο τότες το χωριό συγκλόνναρο και τ'Ανεζινιό μαζί, βγήκε στην πλατέα ν'αποχαιρετήξει τους γκαρ-

διακούς μας ανθρώπους, τσ'αρρεβωνιασμένους και τη θειά Αθανασία, που θαν'εταξίδευε κι εκείνη για τα στέφανα τση Νίτσα, να ιδεί και το γιό της τον Κωστή και τσι δουλειές απού πολέμα.

Να στεφανώσει βέβαια και να τα δει ούλα τούτα, μα το πλιά πολύ, ως ετσουτσουρίζαν οι γυναίκες που'ναι σοφές κι ειδήμονες σ'αυτά, για να επιτηρεί τη Νίτσα στο ταξίδι κι υστερότερα, μην τήνε πειράξει ο Γλάκος και τση κάμει τη δουλειά, πριχού τήνε στεφανωθεί. Γιατί όσο κι αν ήτονε από μική σεμνή και ντροπαλή με τσ'αντρες η Νίτσα, εδά τελευταία με την αρρεβώνα εξεμαργιόλεψε και σαφίς σεισοραδεί τον γαμπρού και νάζια του κάνει και τα μάτια της διαλάμπουνε σαν τήνε βαστά από το χεράκι και του κρυφογελά πονηρά κι αδιάντροπα τρβίει την κεφαλή της στον ώμο του!

Τελειώνει μου όμως το χαρτί και θαν εμπειστήσετε κι εσείς, συντέκνοι μου αναγνώστες, με το μάκρος τούτου του Γραμματσακιού που μοιάζει χεμωνιάτικης νύχτας του χωριού, απού απηυδίζεις να περιμένεις τον κόκκορα να κράζει ξημέρωμα.

Κι είχα πολλ'άλλα γουστόζικα να σάσε πω: Για τα μασκαραλίκια που'καμε στη θειά την Αθανασία ο ...μόδιστρος που τση ορίσανε να την ετοιμάσει

για το πανηγύρι του γάμου και την παρουσίασή της στ'επισήμους προσκαλεσμένους. Εραψε τζη φουστάνια μακριά, που φτάνουν ως τσ'αστραγάλους, με φραμπαλάδες, νταντέλες, ξόμπλια και λογγί-λογής μιγλιμπιδια. Τση πέταξε και το τσεμπέρι, τήνε κούρεψε και τση'βαλε καπέλο με το ...βέλο. Και λοποστρινένια ψηλοντάκουνα παπούτσια, και την αποκάλιε ...λαϊδή και ...μίσσις Νάνου...

Χαιρετώ σας κι αγαπώ σας Ο ΓΕΡΩ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ

Γλωσσάρι του γραμματσακιού

άρκαλος= ασβός («έπιασ» Κουφός έναν άρκαλο με τη δαγκάνα»)
ασκρόλνιμπος= άγριο χορταρικό με αγκάθια και χοντρή μακριά ρίζα που βράζεται μαζί με τη ρίζα και σεβρίρεται συνήθως με κοκκιά.
αφουρλαντζίω= (ιταλ. frullare) αφηνιάζω, λυσιάζω από θυμό
βλεπές= φύλακας, αγροφύλακας
γδούρης= κουρελιάρης
γέρα= γεράματα («κι έλεα: όταν μια ημέρα/παρασφίξουνε τα γέρα» Κ. Βάρναλης)
ζουρίδα = (ιταλ. usura=μικρόσομη)=νυφίτσα καληγιαννού, καλογιαννού=ζουρίδα

κλασοπαδιά=βρομούσα («ερήμαξέ μου η κλασοπαδιά τη ντομάτα»)

κολοκάτσια=ρίζα φαγόσμη του διακοσμητικού φυτού κολοκασιά.

κουρφογελώ= κρυφογελώ

λαπάντες= καθαρός, λαμπρός

μπέβω, μπέμπω, πέμπω = στέλνω («μπέμπω σου χαιρετίσματα με το πουλί τ' αηδόνι και με τον πετροκοτσυφά και με το χελιδόνι).

μπεστίζω= κουράζομαι, απηυδίζω

μπόσσης= (αγγλ. boss)=αφεντικό, εργοδότης.

παστενάγλα= (ιταλ. pastinaca)=καρότο («έχω παστενάγλες, κερφετί, φρίο, αφρωνιές, κοκκινόραδικο και λαγουδόχορτο για καλιτσούνια», διαλαλούσαν οι παλιοί πλανόδιοι μανάβηδες που πωλούν από τα χωριά στα Χανιά(κερεβίτζι=σέλινο, φρίο=λάχανο, αφρωνιές=χορταρικό άγριο αναρρηχτικό, κοκκινόραδικο=ραδίκιο με κοκκινωπό χρώμα, λαγουδόχορτο= άγριο φυτό αρωματικό, τροφή του λαγού).

σαφίς= (τουρκ. safi) = συνεχώς
σεισοραδώ= κουνώ την ουρά μου, μεταφ. κουνιέμαι, προκαλώ ερωτικά («σαφίς σεισοραδεί κείνηνε η κοπελιά των κοπελιώ και θα μάζε βάλει σε μελέα»).

τσουτσουρίζω= οιογοψιθυρίζω, κρυφομιλώ («είντα-τσουτσουρίζετεμωρέ καιξομπλιάζετε τ'αντρόγυνο»)

φάδερ=(αγγλ. father)=πατέρας

χολιάζω= πεισιμώνω
χογλιό μπουμπουριστοί= σαλιγκάρια τηγανισμένα μπρούμυτα.

Δεν είναι μόνο το νησί, είναι και το ταξίδι

ΔΕΝ ΕΙΜΑΙ ΣΙΓΟΥΡΟΣ αν τύχη αγαθή μ' έφερε τη βραδιά του διαγωνισμού της Γιουροβίζιον να επιστρέφω από την Κρήτη με το γρήγορο καράβι της γραμμής. Κι αυτό γιατί ήθελα δεν ήθελα παρακολούθησα κάθε λεπτομέρεια του προγράμματος, λες και μού 'χαν αναθέσει να κρατήσω πρακτικά.

Προσπαθούσα να διαπραγματευτώ την κατάσταση με τον εαυτό μου, αλλά εναλλακτική δεν υπήρχε. Δεν είχε νόημα ν' αλλάξω θέση" παντού κάποια τηλεόραση ήταν κοντά, όλες στο ίδιο κανάλι. Δυστυχώς κόντευε να φτάσουμε, όταν τελικά διαπίστωσα ότι οι πόρτες του ανοιχτού χώρου πάνω απ' την πρύμνη ήταν ανοιχτές παρά την απαγόρευση απ' τα megάφωνα στην αρχή του ταξιδιού.

Παραδέχομαι ότι στον πηγαϊμό τα πράγματα είναι καλά. Αν σχολάζ χωρίς απ' τη δουλειά σου είναι σοβαρή υπόθεση να τρως το βράδυ με τους ανθρώπους σου κάτω.

Αντίθετα, στ' άλλα καράβια όχι μόνο βγαίνουμε έξω, αλλά τα παλιά τα χρόνια, ακόμα σπουδαιότερο, δειπνούσαμε κιόλας έξω" και τόσο στο πήγαινε όσο και στο έλα μας, η μητέρα μας είχε προβλέψει για όλες τις ευκολίες: σερβίτσια, ποτήρια, τραπεζομάντιλο, φρούτο στο τέλος, ποτέ δεν μας έλλειψε το εορταστικό του πλοίου. Εδώ που τα λέμε και η μάννα ποτέ δεν μας έβαζε δύσκολα σ' εκείνα τα γεύματα" όλα τα εδέσματα που έβγαιναν απ' τις τσάντες ήταν απ' τα πιο δημοφιλή. Είμαι σίγουρος ότι ξέρετε για τι μιλάω, δεν είμασταν δα οι μόνοι.

Και να που τις προάλλες το ίδιο νοσταλγικό παράπονο εξέφρασε κι ένας φίλος απ' τη Μυτιλήνη συνομήλικος μου, καθώς είχαμε πιάσει την κουβέντα για τα πλοία που εξυπηρετούν τα νησιά μας

«Λατώ», του λέω, 33.

«Θεόφιλος», απαντάει, 34.

... τα βλέπω, «Λισσός» 35.

«Μυτιλήνη"! 36!

... βρε μπαγάσα κέρδισης, το «Βενιζέλος» είναι νεότερο.

Να σου πω, συνεχίζει εκείνος, ήγια πολλά αισθάνομαι νοσταλγία, αλλά το ταξίδι στην πατρίδα εξακολουθεί να είναι το ίδιο... αν έχει και μπονάτζα δεν το συζητώ, «Θεόφιλος» και πάλι «Θεόφιλος»!

Μα τι λες τώρα... Εγώ κάθε φορά που μπαίνω στο «Λισσός» νομίζω ότι μπαίνω στη «μηχανή του χρόνου».

Αλλά ο δικός μου είχε κέφια κείνο το βράδυ. Έθεσε θέμα λοιπόν μήπως πρέπει να φτιάξουμε σύλλογο με επωνυμία όπως «Φίλοι καταστρώματος» ή κάτι παρόμοιο, προκειμένου να ξαναζήσουμε τις παλιές καλές στιγμές. Αντίθετα, η πιο εκδηλωτική επιθυμία επωνυμία «Δείπνος δίπλα στο φουγάρο» που επίσης ρίχτηκε στο τραπέζι κείνο το βράδυ απορρίφθηκε γιατί είναι κι άλλες συνήθειες που αποζητάμε από κείνα τα χρόνια. Και εξηγούμαι.

Ήταν αρχές Ιουλίου στο «Λατώ» από Πειραιά για Σούδα. Σ' αυτό το καράβι υπάρχει ένας μικρός εξώστης ακριβώς κάτω από τη «γέφυρα» του καπετάνιου. Σ' αυτό το τελειώς σκοτεινό σημείο του βαποριού βρέθηκα κατά τις 11η ώρα και είδα την

πλώρη να είναι τελειώς ευθυγραμμισμένη με την ανταύγεια του φεγγαριού στο νερό. Η θάλασσα λάδι, ακόμα και η αργή ταχύτητα του πλοίου έβρισκε τη δικαίωση της.

Βεβαίως το σημείο αυτό το είχαν βρει κι άλλοι κι αναγκάστηκα μάλιστα να δώσω κι έναν πόντο στους καπνιστές καθώς οι κάφτρες απ' τα τοιγάρα τους ήταν το μόνο φως που κόλλαγε στο σκηνικό μαρτυρώντας και τη συλλογικότητα του ρεμβασμού μας.

Δυστυχώς στο τελευταίο μου ταξίδι με το ίδιο καράβι οι δυο αυτές πορτογιλες που οδηγούσαν σ' αυτόν τον εξώστη ήταν κλειστές. Ατιμη παγκοσμιοποίηση! Συνεχίζω έμμετρα.

Νύχτα στο πλοίο για την Κρήτη ξανά στην κουπαστή θα γείρω το ξέρω τη σκέψη σου ποτέ δεν θα μπορέσω ν' αποφύγω.

Έλεγα φταίει η φεγγαράδα ώπου σε μια αστροφεγγιά θυμήθηκα ακόμα πιο πολλά της σχέσης μας την κάθε αράδα.

Φταίει το πέλαγος; φταίει τ' αγέρι; ή μήπως τ' αγκαλιασμένα ζευγαράκια; Δεν θέλω αυτό το πρόβλημα να λύσω ποτέ δεν θα ταξιδέψω ημερήσιο.

Και πάλι κουρασμένος θα ξυπνήσω ξανά με τον εαυτό μου θα χα βάλω σα μάννα που μαλώνει το παιδί της μα ξέρει πως δεν έχει άλλο.

Τερεζάκης Χρήστος του Ιωάννη

Η ροδαρά μας

Ρόδο σου στέλνω, μάθια μου, του ρόδου κάνω χάρη,
απ'τη δικιά σου ομορφιά κι εκείνο για να πάρει.

Αλφαβητικός της αγάπης
(ποίηση 15ου και 16ου αιώνα.
Κρητική περίοδος)

Ν'ακούσεν, όσοι επάθετε πολλά δια
/την αγάπην.
βεργόλιζην εφίλησα μια νύκταν, μίαν εσπέραν,
και μύριζαν η αγκάλας της πλέον παρά
/τον μόσχον,
κι ακόμα από τα χνότα της τα στήθη μου
/μυρίζουν.

Περιστέρα περπατητή, τρυγόνια με το διώμα,
είδα σε και διακίνησες από λουτρού λουμένη
κι από την ώρα κ'είδα σε, στάσει η καρδιά μου
/τόμα
κ' ήθελα να σε φίλησα 'ς τα χείλη και 'ς το
/στόμα.

Ω κόρη γαϊτανόφρυδη και φως των
/ομματιών μου,
ανασασμέ των πόνων μου, τους έχω 'ς την
/καρδιά μου,
κι' ας κοιμηθώ 'ς τα στήθη σου κ'εί τι μέλλει
/ας γένω.

Παροιμίες

- Μην παίρνεις Μάη γάιδαρο και τη Λαμπρή γυναίκα.
- Αδύνατο 'ναι να γενεί χοίρου μαλλί, μετάξι.
- Οπού ναι μέσα στη φωτιά, κατέχ'είντα 'ν'η βράση. (Ερωτόκριτος).

Αινίγματα

Οφισ ρουφά τον ποταμό κι ο ποταμός τον όφι, και
στην κορφή του ποταμού καράβι αρμενίζει.
(Ιγναφ-Σολχαγ)

Εχω ένα σπιτάκι γεμάτο ασπροφόρους.
(Σιλαροφ-Πήριο)

Καθαρογλωσσίδι

Κουλουμουντριστά, κουλουμουντριστά ήρθ' ο
κακομούρδουλος κουλουμουντριστά, κουλουμουν-
τριστά ο κακομούρδουλος, ο κακομούρδουλος, ο
κακομούρδουλος με την κουντουροφουσανάτη,
κουντουροφουσανάτη την κουλουροκάμου-
σα.

Αθιβολές

Φωνάζει κι η γρα μέσ'από το κοφίνι: «Ακουε,
γιέ μου, και ξένα λόγια».

(Μ.Γ. Μερακλής
«Ευτράπελες διηγήσεις», σελ.44).

Κάλλια γω που εμ μιλώ

Μια είχε τέσσερις κόρες και τις τέσσερες
τσεβδές. Ήθελε να πάει ο γαμπρός στο σπίτι
και τος είπεν η μάνα να μη μιλήσει καμιά κι ας
χυθούν τα κουκκιά που εψηήνονταν.

Ηρτεν ο γαμπρός και δεν εμιλούσαν, μα
άμα άρχισαν να βράζουν τα κουκκιά και να
χύνουνται όξω, είπεν η πρώτη: «Μωρή, βλάζει
το κουκκί». Λέει η δεύτερη: «Ανεκούλωθέ το
θυ» (ανακάτωσέ το σύ). Η τρίτη: «Ε, είτε η
μάνα μας α μη το καλοπάθωμε (ξεσπεπάσωμε).

Αόγου χάριν

Το στόλισμα του νυφικού κρεβατιού

Να σε συγκρίνω με μια μέρα θερινή ;
Εσύ υπερέχεις σε απαλότητα και χάρη
λυγίζει ο αέρας τα τριαντάφυλλα του Μάη
και δεν κρατούν τα καλοκαίρια μας πολύ.
Ουίλλιαμ Σαίξπηρ (1564-1616)
Μετάφραση Στυλιανός Αλεξίου
(γενν. στο Ηράκλειο το 1921)

Παντρεία θέλει για να γιάνει η γρά!

Μια φορά ήταν μια γρα χήρα κι είχε ένα γιό.
Οπότε πήγαινε το παλικάρι στο σπίτι τους, άκουε
τη μάνα του να γογγύζει: «Ωχ, δεν μπορώ, δεν
είμαι καλά, ωχ, ωχ».

Τούτο άκουε μέρα νύχτα. Εταξε λοιπόν να την
πάει σ' έναν άγιο θαυματουργό, να την γιάνει.
«Μα δεν μπορώ γιέ μου να περπατήσω». «Εγώ
θα σε σηκώσω να σε πάω».

Την έβαλε σ'ένα κοφίνι, τη σήκωσε στον ώμο
του και πήγαινε. Περνούσαν από ένα χωριό και
σταμάτησαν το παλικάρι να το κεράσουν.

«Τι έχεις μες στο κοφίνι;». «Τη μάνα μου. Εταξα
να την πάω στο πανηγύρι της Παναγιάς, ίσως
γιάνει, που είναι πάντα άρρωστη». «Παντρεία
θα θέλει», λέει στ'αστεία ένας φίλος του. «Ναι,
πάντρεψέ την να γιάνει», λέει κι ένας γέρος.

Η τέταρτη: «Κάλλια γω που εν μιλώ να πάω
το γαμπλό»!

(Μ.Γ. Μερακλής, σελ. 39).

Γλωσσάρι Ροδαράς

κακομούρδουλος = ασημομούρης
κουλουμουντριστά = κατακυλιστά
κουλουροκάμουσα = γυναίκα που πλάθει κουλούρια
κουντουροφουσανάτη = φορεί φούστα κούντουρη, λειψή
και φαίνεται η βράκα τξη.

**Της Ροδαράς τούτης τα ρόδα
τα κορφολογά 'πο τα περβόλια
Ο ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΛΙΤΗΣ**

Οι νερόμυλοι των Αρμένων

ΕΙΝΑΙ ΓΝΩΣΤΟ ΠΩΣ ΟΙ ΑΡΜΕΝΟΙ είναι προικισμένοι με πολλές ομορφιές και με πολλές χάρες. Η φύση τους έχει χαρίσει πολλά πλούτη. Το νερό, το σπουδαιότερο αγαθό της ζωής μας, αναβλύζει άφθονο ακόμα και μέσα στο χωριό και κυλάει μέσα και γύρω στο χωριό ολοχρονίς. Συμβάλλει στην πλούσια παραγωγή πολλών αγροτικών προϊόντων καθώς και σε βιοτεχνικές λειτουργίες. Λειτουργούσαν παλιά στους Αρμένους νεροτριβιές και δύο νερόμυλοι, στους οποίους οι Αρμενιανοί καθώς και οι κάτοικοι των γύρω χωριών αλέθανε τα σιτηρά τους και κάνανε το αλεύρι.

Εχω μια σχετική εμπειρία για έναν νερόμυλο των Αρμένων. Ήταν στα χρόνια της κατοχής, τότε που το ψωμί έλειπε πολύ στους σκλαβωμένους κατοίκους της Κρήτης. Στην πατρική μου οικογένεια το ψωμί κόντευε να τελειώσει και αλεύρι για να ζυμώσει ψωμί η μακαρίτισα η μητέρα μου δεν είχαμε. Είχαμε όμως καρπό, ο οποίος έπρεπε να αλεστεί σε μύλο για να γίνει αλεύρι. Η μητέρα μου τον είχε ετοιμάσει. Τον είχε κοσκινίσει και καθαρίσει και τον είχε βάλει σε δύο κοκκινόλουρα σακιά, περίπου μέχρι τη μέση το καθένα. Τα είχε δέσει στο πάνω σημείο τους με έναν ωραίο φινόγκο. Ο καρπός ήτανε ανακατεμένος, στάρι και κριθάρι. Το λέγαμε μιγάδι. Υπήρχε όμως πρόβλημα ως προς τον μύλο που θα τον άλεθε. Οι μύλοι της περιοχής, Βρουσών και Γεωργιούπολης ήτανε βεβαρμένοι με πολλή πελατεία και για να πάρουμε σειρά έπρεπε να περιμένουμε 3-4 μέρες. Οπότε θα μέναμε χωρίς ψωμί.

Συζητώντας το θέμα ο πατέρας, η μητέρα κι εγώ, ο πατέρας έριξε την ιδέα να πάμε στους Αρμένους να αλέσουμε τον καρπό που ήξερε πως υπήρχαν καλοί νερόμυλοι και κάνανε και ποιοτικώς και ποσοτικώς καλή δουλειά. Η μητέρα ακούγοντας και μόνο τη λέξη Αρμένιοι συμφώνησε αμέσως. Ακούγοντας τη λέξη Αρμένιοι η ψυχή της αγαλίασε. Είχε ζήσει στα παιδικά της χρόνια στους Αρμένους και είχε τόσο ευχάριστες αναμνήσεις και πάντα μιλούσε για τους Αρμένους με πολύ αγάπη.

Συμφωνήσαμε λοιπόν να πάω εγώ στους Αρμένους παρά το νεαρό της ηλικίας μου ήμουν σε ηλικία 12-13 ετών και να αλέσουμε εκεί τον καρπό που είχαμε ετοιμάσει.

Την άλλη μέρα πρωί-πρωί φορτώσαμε στην κόκκινη φοραδά μας τα δύο κοκκινόλουρα σακιά, καθαλίκεψα κι εγώ στο σαμάρι ανάμεσα στα δύο σακιά και μιά και δυό για τους Αρμένους. Η απόσταση είναι μεγάλη αλλά δεν με δυσκόλεψε. Πέρασα το χωριό Νίππος, έφθασα στο Ραφιόλι, μία ωραία τοποθεσία του Νίππου, με τρεχούμενο νερό. Σταμάτησα και πότισα τη φοραδά, ήπια κι εγώ νερό που διψούσα και συνέχισα. Μπήκα στον αμαξωτό δρόμο λίγο πριν φθάσω στο χωριό Μπαμπαλί το Χάνι, τώρα έχει μετονομασθεί σε

Αγιους Πάντες. Διέσχισα το χωριό και συνέχισα την πορεία μου στ'αμαξωτό δρόμο. Δεν το κρύβω ότι στο δρόμο αυτό φοβόμουν, λόγω των αυτοκινήτων που κυκλοφορούσαν μη τυχόν και τρομάξει η φοραδά και με πετάξει κάτω από το σαμάρι. Βέβαια αυτοκίνητα τότε κυκλοφορούσαν λίγα, αραιά και πού συναντούσαμε. Εφθασα στο Νιο-Χωριό, ένα μεγάλο και ωραίο χωριό, το διέσχισα και συνέχισα για τους Αρμένους που είναι κοντά. Σαν έφθασα στους Αρμένους, ρώτησα έναν Αρμενιανό που βρισκόταν ο νερόμυλος. Ο άνθρωπος πρόθυμα με οδήγησε και με πήγε πολύ κοντά στον μύλο, στην τοποθεσία «Ασπρες Συκιές». Όταν έφθασα στην αυλή του μύλου, ξεκαβαλίκεψα από την φοραδά και μπήκα μέσα στον οικόμημα του μύλου.

Μυλωνάς στο μύλο αυτό ήτανε ένας συγχοριανός μου, ονόματι Παναγιώτης Ζερβός, Παναγιώτης Ζερβουδάκης ήτανε το κανονικό του ονοματεπώνυμο. Ήταν ένας άξιος και πολύ ικανός άνθρωπος. Όταν με είδε με γνώρισε και μου έκαμε θερμή υποδοχή. «Πως βρέθηκες εδώ, τι ήρθες να κάνεις;» με ρώτησε. Εγώ αμέσως του εξήγησα το σκοπό μου, δηλαδή πως ήρθα να αλέσω καρπό και πως απ'έξω έχω φορτωμένη τη φοραδά με δύο μεγάλα κοκκινόλουρα σακιά καρπό. Αμέσως, ήρθε μαζί μου και με βοήθησε και ξεφορτώσαμε τα σακιά, τα οποία βάλουμε μέσα.

Τον είπα επίσης ότι ήρθα εδώ, αν και μακρυνά, να αλέσω τον καρπό, γιατί οι μύλοι κοντά στο Βαφέ, το χωριό μας, ήταν πολύ φορτωμένοι με πελατεία κι έπρεπε να περιμένω 3-4 μέρες για να πάρω σειρά να αλέσω. Τότε μου είπε ότι όταν τελειώσει ο πελάτης που ήταν σε κίνηση το άλεσμά του θα βάλει το δικό μου άλεσμα. Δηλαδή μετά από μία περίπου ώρα. Εντάξει σκέφθηκα τότε εγώ, θα προλάβω να γνωρίσω στο χωριό νωρίς πριν νυχτώσει. Πήγα κατόπιν και ξεχαλινάρωσα τη φοραδά και την έδεσα σε ένα κοντινό χωράφι

για να βόσκει. Όταν γύρισα στο οικόμημα του μύλου ο μυλωνάς ο μπαρμπά-Παναγιώτης είχε βάλει σε μια πύλινη λεκάνη αλεύρι και νερό και ζύμωσε κι έκαμε δύο μεγάλες πλακόπιτες. Αναψε κατόπιν φωτιά σε μια παρασιά, έβαλε μια πέτρινη πλάκα πάνω στην παρασιά, πάνω στην πλάκα έβαλε κατόπιν, πρώτα τη μια πλακόπιτα και κατόπιν την άλλη και τις έψησε. Είχα και εγώ μαζί μου ένα κομμάτι λαδοτύρι που μου είχε βάλει η μητέρα στο σακκούλι με ένα ξερό παξιμάδι. Όταν οι πλακόπιτες ψηθήκανε, καθήσαμε σε ένα πέτρινο τραπέζι για φαγητό. Είχε ο Παναγιώτης και μια ρέγγα την οποία τσουδίσσαμε σε έναν αγγούδουρα. Ετσι βάλουμε στο τραπέζι τις ξεστές πλακόπιτες, το τυρί και τη ρέγγα την οποία κομματιάσαμε και την βάλουμε σ'ένα πιάτο με λάδι και φάγαμε πολύ φάγαμε καιωραία. Τη μια πλακόπιτα δεν τη φάγαμε γιατί δεν μπορούσαμε και μου την έδωσε ο Παναγιώτης και την πήρα μαζί μου στο σπίτι.

Ήτανε πολύ ικανός και άξιος ο Ζερβουδοπαναγιώτης, έτσι τον αποκαλούσαμε στο χωριό, εκτός της μεγάλης του ικανότητας να χειρίζεται την τέχνη του νερόμυλου, ήτανε και άριστος κυνηγός. Όταν ερχότανε στο χωριό το Βαφέ, πάντοτε πήγαινε στο κυνήγι και πάντα γύριζε με πλούσια θηράματα. Πάντα έφερνε λαγό, πέρδικες ή ζουρίδα (κουνάβι).

Στο μεταξύ τελειωσε το άλεσμα του προηγούμενου πελάτη και ο μυλωνάς έκανε τη λογιστική δουλειά, υπολόγισε το ξαί, το ποσοστό που δικαιούται ο μύλος για την άλεση. Τα δικαιώματα του μύλου τα λέγαμε τότε ξαί.

Μετά και τις εργασίες αυτές έβαλε σε ενέργεια το δικό μου καρπό τον φρόντισε με πολύ ενδιαφέρον και σε δύο περίπου ώρες τελειώσε, βάλουμε το αλεύρι πλέον στις κοκκινόλουρες σακούλες, τις

οι παλαικές μας φωτογραφίες

Ο Βασίλης Αναστ. Χαιρετάκης (1906-2003). Στη γνωστή θέση στο πεζοδρόμιο του σπιτιού του, που με το φεγγιό του ορφάνεψε, όπως ορφάνεψε και το χωριό από έναν άνθρωπο σπάνιας καλοσύνης, πραδότηας, φιλότητας, αγαθότητας και αρχοντιάς. Εδώ στο καντούνι του σπιτιού του, όπου καλωσόριζε, χαμογελαστός πάντα, τον περαστικό, προσκαλώντας τον να κάτσει να ξεκουραστεί και συντροφεύοντας τον με ενθυμήματα αντλημένα από τα θησαυρίσματα της μνήμης του, γι' αγαπημένους ανθρώπους, τόπους και γεγονότα του παλιού χωριού.

Οι φωτογραφίες που δημοσιεύουμε στη σελίδα αυτή –οι πλείστες των οποίων αποτελούν σημαντικά ιστορικά/φωτογραφικά ντοκουμέντα– προέρχονται από τη συλλογή της οικογένειας του Βασίλη Αναστ. Χαιρετάκη, την οποία και ευχαριστούμε θερμά που αντίγραφα τους μας παραχώρησε ευγενικά. Χ.ΜΠ.

Διόρθωση: Στο προηγούμενο φύλλο αριθμ. 44 σελ. 13 μπερδεύτηκαν κατά την εκτύπωση οι λεζάντες των φωτογραφιών. Έτσι οι λεζάντα της πρώτης από τα δεξιά φωτογραφίας, με τη Μαρίκα Βασμουλάκη, τον πατέρα της Γιάννη και τις εξαδέλφες της, καταχωρήστηκε, εκ παραδρομής, στην τελευταία από τ' αριστερά φωτογραφία (Μέθυνα 1933) με την Μαρίκα, τον αδελφό της Δημήτρη (Μήτσο) και την λοιπή συντροφιά. Ζητάμε συγγνώμη για την αβλεψία αυτή, που οφείλεται στη βιασύνη για έγκαιρη εκτύπωση και αποστολή του φύλλου στους αναγνώστες μας.

Χ.ΜΠ.

Η φωτογραφία αυτή, αγνώστου αποστολέα και παραλήπτη, εστάλη από την Αθήνα το 1905, επί Κρητικής Πολιτείας. Στην πίσω όψη της φωτογραφίας υπάρχει η εξής έμμετρη αφιέρωση του αποστολέως:
«Αν εκ ταύτης της εικόνας λείπει μόνον η πνοή μου
Αντί ταύτης θα σοι δίδει αποχρίσεις η μορφή μου.
Τη προσφιλεστάτη Αργυρώ Πατεράκη.
Τη 1 Σ/βρίου 1905»
Η υπογραφή είναι δυσανάγνωστη, επειδή έχει απλωθεί πάνω της μελάνι.

Η Ευαγγελία Καλαϊτζάκη με τον αρραβωνιαστικό της.

Η Ευαγγελία ήταν αδελφή της Κατερίνης Χαιρετάκη (Αναστάσιανας), συζύγου του Αναστάση Βασ. Χαιρετάκη.

Παιδιά της Κατερίνης και του Αναστάση ήταν ο Παντελής και ο Βασίλης Χαιρετάκης, πατέρας του Τάσου και του Μανούσου και παππούς της Ρηνούλας και της Αργυρούλας Χαιρετάκη. Η φωτογραφία, όπως προκύπτει από την αφιέρωση στην πίσω όψη της, είναι του 1910 περίπου. Ενδεικτική της καλαισθητής –και πανάκριβης– ένδυσης, κόμμωσης, της γενικότερης καλόγουστης εμφάνισης δύο ωραίων Κρητικών ανθρώπων των αρχών του περασμένου αιώνα, που θα τους ζήλευε στην χορροστασιά, τη χάρη και την αρχοντιά ακόμα και βιεννέζικο ζευγάρι της εποχής.

Ο Παντελής Αναστ. Χαιρετάκης, αδελφός του Βασίλη, όταν υπηρετούσε στον ελληνικό στρατό.

Αναμνηστική φωτογραφία των φοιτητικών χρόνων του Παντελή Ανασ. Χαιρετάκη, με συμφοιτητές, συμφοιτήτριες και καθηγητές του. Στην πρώτη σειρά συμφοιτήτριες του - όλες ωραίες κοπέλες. Στη δεύτερη σειρά οι καθηγητές του.

Στην τρίτη σειρά διακρίνεται πρώτος από τ' αριστερά ο Παντελής.

Λεβεντόπαιδα του παλιού χωριού, Κρητική φορεσιά, κορμοστασιά, ομορφιά και περήφανη ματιά.

Ταξίδι... στο παρελθόν και στο παρόν

ΜΕ ΑΠΟΛΥΤΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ κατά κοινή ομολογία στέφθηκε η φετινή διήμερη εκδρομή, που πραγματοποιήθηκε από τον Σύλλογο των Αρμενιανών της Αθήνας "Ο Κριτοβουλίδης" στις 5 και 6 Μαΐου, στους προορισμούς: Σπάρτη-Μυστράς, Μονεμβασιά, Σπήλαια Δυρού και Γύθειο.

Έτσι, ενώ αρχικά είχαμε μια απρόσμενη καθυστέρηση από λάθος του ταξιδιωτικού πρακτορείου και γι' αυτό ζητάμε και πάλι συγγνώμη και την κατανόηση των εκδρομέων μας, η συνέχεια του ταξιδιού μας θεωρώ ότι μας αποζημίωσε σε κάθε περίπτωση.

Ξεκινήσαμε λοιπόν την εκδρομή μας κάνοντας μία σύντομη στάση έξω από την Τρίπολη για ανεφοδιασμό σνάκ, καφέ και αναψυκτικών. Έπειτα ξαναπήραμε το δρόμο με κατεύθυνση τον πρώτο μας προορισμό: το Μυστρά. Αφήσαμε αρκετά χιλιόμετρα πίσω μας, όταν εμφανίστηκε στα δεξιά μας ο Ταύγετος, επιβλητικός και αγέρωχος, καθώς αποτελεί ένα από τα υψηλότερα βουνά της χώρας μας. Μάς κράτησε όμορφη συντροφιά, καθώς ήταν σαν να βάδιζε δίπλα μας ωστόσο φθάσαμε στην Σπάρτη. Από κεί συνεχίσαμε και φθάσαμε στον Μυστρά. Περνώντας την πύλη του Κάστρου και ακολουθώντας κάποιες από τις προτεινόμενες διαδρομές ανακαλύψαμε και θαυμάσαμε σημαντικά μνημεία, κοσμικά και εκκλησιαστικά, που καταγράφουν ως αδιάψευστοι μάρτυρες την ιστορία του τόπου από την εποχή του βυζαντινών χρόνων. Μεταξύ αυτών: το βυζαντινό ναό της Αγίας Σοφίας, το συγκρότημα των Παλατιών, το γυναικείο Μοναστήρι της Παντάνασσας, την Περιβλεπτο, το Μητροπολιτικό βυζαντινό ναό του Αγίου Δημητρίου, το Μοναστήρι του Βροντοχίου με τα δύο Καθολικά και τα ίχνη της σημαντικής βιβλιοθήκης του.

Έπειτα ακολούθησε γεύμα σε παραδοσιακή ταβέρνα απολαμβάνοντας, κάτω από τον ίσιο του κάστρου και σε καταπράσινο τοπίο, πλούσιους και νόστιμους μεζέδες. Αργότερα αποχαιρέτησαμε το φιλόξενο και φημισμένο αυτό τόπο τόσο για την ιστορία του όσο και για την ομορφιά του. Γεμάτοι όμορφες εντυπώσεις και θαυμασμό για τα όσα περιηγήθηκαμε ξαναπήραμε το δρόμο για τον τελικό προορισμό μας για εκείνη την ημέρα που δεν ήταν άλλος από τη Μονεμβασιά.

Ήταν απογευματάκι όταν φθάσαμε τελικώς στο δημοφιλές αυτό μέρος, όπου δεσπόζει το πιο εντυπωσιακό αξιοθέατο της Μονεμβασιάς και δεν είναι άλλο από τον βράχο (ο οποίος συνδέεται με τη νέα πόλη με μία στενή λωρίδα γής) πάνω στον οποίο είναι χτισμένη η μεσαιωνική πόλη.

Αφού τακτοποιηθήκαμε στα δωμάτια μας τα οποία ήταν επαρκώς εξοπλισμένα και δίπλα στη θάλασσα, απολαύσαμε ένα απογευματινό καφέ και με νέα διάθεση ξεκινήσαμε άλλοι οδικώς με τοπικό λεωφορείκι και άλλοι πεζή να επισκεφθούμε

και ν' ανακαλύψουμε την περίφημη Βυζαντινή Καστροπολιτεία.

Περνώντας τη φθαρμένη από τα χρόνια Καστρόπορτα ένιωσαν να βρισκόμουν σε μια άλλη εποχή, μεταφέρθηκα σε βυζαντινούς χρόνους όταν το κάστροζούσε την πλήρη άνθισή του, όταν ξαφνικά με προσγείωσε "μαλακά" θα έλεγα η εικόνα των πρώτων καταστημάτων και πανσιόν, τα οποία βρίσκονται στην μία και στην άλλη πλευρά του καλντεριμιού, το οποίο διασχίζει το κάτω μέρος, την κάτω πόλη του κάστρου. Και λέω μαλακά, γιατί εντυχώς δεν είναι παράταιρο το χρώμα τους και το στυλ τους με το υπόλοιπο περιβάλλον του κάστρου. Όλα "δένουν" σε μια απόλυτη αρμονία δίνοντας μία ζωντάνια στην όλη ατμόσφαιρα. Στην κάτω πόλη επίσης δεσπόζει η πλατεία του Ελκόμενου Χριστού με το κανόνι και δίπλα η εκκλησία του Ελκόμενου με φανταστική θέα προς τη θάλασσα. Η πόλη περιβάλλεται

από τις τρεις πλευρές από τείχη, ενώ από την τέταρτη πλευρά προστατεύεται από το βράχο. Αξίζει επίσης κάποιος να επισκεφθεί και το σπίτι του μεγάλου μας ποιητή Γιάννη Ρίτσου, όπου βρίσκεται και η προτομή του.

Αργά τη νύχτα ακολούθησε φαγοπότη σε παραδοσιακό ουζερί διοργανώνοντας ο σύλλογός μας Κρητική Βραδιά με χορό και πλούσια θαλασσινά και όχι μόνο, εδέσματα. Η καλή διάθεση και το κέφι ήταν έκδηλα από όλους τους εκδρομείς. Αργότερα καταλύσαμε στα δωμάτια μας, ώστε ξεκούραστοι και με περισσότερη ενέργεια να συνεχίσουμε το ταξίδι μας την επόμενη ημέρα.

Πράγματι η ημέρα ξεκίνησε με μια μαγευτική Ανατολή ηλίου, δημιουργώντας ένα ασπρόμυλο μονοπάτι στην επιφάνεια της θάλασσας. Η μαγευτική αυτή εικόνα απλωνόταν μπροστά μας με το που ανοίξαμε τα μάτια μας και αντικρύσαμε το απέραντο γαλάζιο της θάλασσας και του ουρανού. Ούτε ο καλύτερος ζωγράφος δε θα μπορούσε να πετύχει τέτοια συμμετρία στα χρώματα και στα σχέδια, καθώς ο ήλιος άρχισε ν' ανατέλει δειλά-δειλά δίπλα από το βράχο της Μονεμβασιάς. Αυτή η εικόνα προοιείαζε για μια

Άποψη του βυζαντινού κάστρου του Μυστρά, Το Κάστρο. Κτίστηκε το 1249 μ.χ. από το Βιλαρδουίνο τον Β'.

υπέροχη συνέχεια...

Απολαύσαμε λοιπόν το πρωινό μας, το οποίο ήταν υπερπλήρες και ξαναεπισκεφθήκαμε όσοι ήθελαν και πάλι το κάστρο για μια τελευταία βόλτα. Δεν μπόρεσαν κάποιοι από μας ανεξαρτήτου ηλικίας ν' αντισταθούν και ανεβήκαμε στην πάνω χώρα, όπου η θέα ήταν μαγευτική αντικρύζοντας πανοραμικά σαν αεροφωτογραφία ανατολικά το Μυρτώο πέλαγος και δυτικά τη Λακωνική γή, στην οποία έχει εκεκταθεί η Νέα Μονεμβασιά. Κάποιοι μάλιστα εκδρομείς επισκέφθηκαν την πάνω πόλη το προηγούμενο κιόλας απόγευμα μην μπορώντας ν' αντισταθούν στο μεγαλείο που εξέπεμπε. Μάλιστα έφθασαν έως την άκρη της Ανατολικής πλευράς πάνω στο βράχο και επισκέφθηκαν το σημαντικότερο από τα μνημεία της βυζαντινής εποχής το ναό της Αγίας Σοφίας και άλλα μνημεία των βυζαντινών χρόνων.

Όμως η ώρα πέρασε και με καθυστέρηση αποχωρήσαμε καταγοητευμένοι από τη Μονεμβασιά για τον επόμενο προορισμό, που ήταν το ξακουστό σπήλαιο του Δυρού, Γλυφάδα ή Βλυγάδα. Η περιήγηση του σπηλαίου ήταν πάνω από τις προσδοκίες και τα όσα είχαμε ακούσει γι' αυτό,

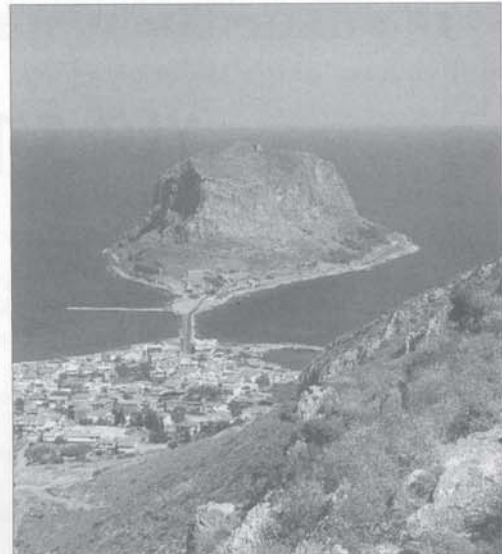
για όσους από μας το επισκεπτόμαστε για πρώτη φορά, καθώς αποτελεί ένα από τα σπουδαιότερα και διεθνώς μεγαλύτερα λιμναία σπήλαια του κόσμου. Ο διάκοσμος του είναι πλούσιος σε πολύχρωμους σταλαχτίτες και σταλαγμίτες, οι οποίοι σχηματίζουν επιβλητικές κολώνες και σχέδια και περιλαμβάνει πλήθος από στοές και θαλάμους. Στον πυθμένα του σπηλαίου ρέουν τα νερά του υπόγειου ποταμού Γλυφάδα, στο οποίο οφείλεται ο σχηματισμός και η ονομασία του σπηλαίου, ο οποίος σε μερικά σημεία φαρδαιίνει και γίνεται λίμνη. Το σπήλαιο Γλυφάδα μαζί με τ' άλλα δύο σπήλαια Αλεπότρυπα και Καταφύγι, τα οποία δεν είναι επισκέψιμα, είναι σημαντικά και τούτο, γιατί η σπηλαιολογική έρευνα σ' αυτά έχει φέρει στο φως πολύτιμες πληροφορίες και στοιχεία για τον πολιτισμό της Νεολιθικής εποχής.

Αφού περιηγηθήκαμε με βάρκες το εσωτερικό του σπηλαίου γεμάτοι ενθουσιασμό και θαυμασμό για τις εικόνες που μαγνήτισαν τόσο έντονα τα

μάτια μας επιβιβαστήκαμε στο πούλμαν με σκοπό τον τελευταίο προορισμό της διήμερης εκδρομής μας: το Γύθειο.

Ως την επανάσταση του 1821 το Γύθειο ήταν γνωστό με τ' όνομα Μαραθονήσι. Το Γύθειο αποτελεί το επίνειο της Σπάρτης, αλλά και τη μεγάλη πύλη για να εισέλθει κανείς στην αδούλωτη και υπερήφανη Μάνη. Αξίζει να σημειωθεί ότι συνδέεται ακτοπλοϊκά με την Κρήτη. Στο νησάκι Κρανάη, το οποίο συνδέεται με τεχνητή λωρίδα γης με το Γύθειο, βρίσκεται ο αναστηλωμένος πύργος του Τζανατάκη, ο οποίος έχει παραχωρηθεί στην ιδιοκτησία του Δήμου Γυθείου. Είναι ο πρώτος πύργος που εισάγει τον επισκέπτη της Λακωνίας στο άγριο, αλλά ονειρικό μανιάτικο τοπίο.

Και αφού απολαύσαμε πλούσιους μεζέδες στο λιμανάκι του Γυθείου απέναντι από το νησάκι Κρανάη ατενίζοντας το τοπίο και τ' όμορφο γαλάζιο της θάλασσας και τον ουρανό και μακριά από την καθημερινότητα της μεγαλούπολης, δυστυχώς η ώρα πέρασε και χωρίς να το

Μονεμβασιά

καταλάβουμε καλά-καλά ήρθε η ώρα να πάρουμε το δρόμο της επιστροφής.

Ως απολογισμό αυτής της εκδρομής αξίζει να σημειωθεί ότι τόσο τα τοπία που επισκεφθήκαμε ήταν εξαιρετικά όσο και το κλίμα που επικράτησε μεταξύ των συμμετεχόντων ήταν υπέροχο. Και γι' αυτό θα ήθελα να τους ευχαριστήσω όλους εκ μέρους του συλλόγου.

Αν και διαφορετικών ηλικιών άνθρωποι και άγνωστοι κάποιοι μεταξύ μας, μέχρι πρότινος, ως το τέλος της εκδρομής καταφέραμε με το κέφι και την καλή διάθεση να είμαστε μία ευχάριστη παρέα. Σε αυτό συνετέλεσαν και μας ψυχαγόησαν τόσο ο Πρόεδρος του Συλλόγου "ο Κριτοβουλίδης" κ. Ιωάννης Τερεζάκης, όσο και η κα Αθηνά Μαραθάκη, Γ.Γ. της Ομοσπονδίας Σωματείων Αποκορώνου, με ανέκδοτα, μαντινάδες κ.λ.π., καθώς και η ενημέρωση για τα μέρη που θα επισκεπτόμασταν από την κα Ρένα Δ. Καβρουλάκη (επίσης οφείλουμε ένα μεγάλο ευχαριστώ και στον κ. Γεώργιο Λιοδάκη, ο οποίος μας μετέφερε με τις διηγήσεις του σε παλαιότερους καιρούς). Υπήρξε μια συνοχή μεταξύ μας, που μου υπενθύμισε τον πραγματικό λόγο για τον οποίο γίνεται εκδρομή. Εκτός από την ψυχαγωγία και την επιμόρφωση που προσφέρει κάθε παρόμοια απόδραση από την καθημερινότητα, κύριο ζητούμενο είναι η σύσφιξη των σχέσεων Αρμενιανών και φίλων των Αρμένων, μιας και αποτελεί πρώτης τάξεως ευκαιρία για να ξαναβρισκόμαστε όλοι μαζί, ανέμελοι μακριά από τα καθημερινά προβλήματα της πόλης, τα οποία μας έχουν αποξενώσει.

Ευχαριστούμε πάρα πολύ και πάλι όλους τους συμμετέχοντες της εκδρομής Αρμενιανούς και μη και καλούμε και όλους εσάς που δεν μπορέσατε να έρθετε μαζί μας εφέτος να το πραγματοποιήσετε στις επόμενες αποδράσεις μας!

Καλό καλοκαίρι.

Γεωργία Μαρινάκη
Γραμματέας Δ.Σ.

Η εκδρομούλα

NOMIZA ΠΩΣ ΔΕ ΘΑ 'ΡΧΟΤΑΝΕ. Αλλά ήρθε! Για το πούλμαν που θα μας πήγαινε εκδρομούλα λέω. Μετά από δίωρη ταλαιπωρία και αλλεπάλληλα τηλεφωνήματα του κ. Τερεζάκη Γιάννη ο οποίος πάσχιζε με ένα κινητό ανά χείρας να πείσει τον οδηγό ότι οπωσδήποτε δεν έχουμε καμία σχέση με το Λαύριο, αφού εμείς απλώς είμαστε όλοι μαζί δίπλα στην Ομόνοια στην πλατεία Λαυρίου. Ξεκινήσαμε πασιχάροι επί τέλους για Σπάρτη κι έναν Μυστρά καταπράσινο, με τα δέντρα του από 'δω, τα δεντράκια του από 'κει, (κατακαημένη Αθήνα πως σε χειρώσανε έτσι!) τα πολύχρωμα του μπαλκονάκια γεμάτα κι αυτά. Με τις μονές του επίσης κατακρεουργημένες (όχι μόνο λόγω χρόνου). Με την Παντάνασσα (απ' όσες είδα εγώ στην τρεχάλα που έκανα), σε καλύτερη κατάσταση κι ενίοτε ενεργή. Τέλος φτάσαμε αισίως στη Μονεμβασιά σε ξενοδοχείο (μη φανταστείτε, για έναν ύπνο μόνο). Το πρωί της επομένης μου χτύπησε η Γιωργία Μαρινάκη απ' το διπλανό διαμέρισμα για να δω ένα ωραίο ασημένιο χάρμα. Μετά την τρεχάλα που έκανα μόνη είπαμε ν' ανεβούμε στο κάστρο. Πήραμε το λεωφορείάκι και μετά με τα πόδια για το ανέβασμα. Κακοτράχαλος ο δρόμος κι εμείς με την κομνηνούλα πηγαίναμε άλλα αντί άλλων. Οπότε ξαφνικά ακούμε μια φωνή εξ' ουρανού «Γιωργία από εδώ». Ήταν ο κ. Γιώργος Λιοδάκης, που παρά το κάπως βαρύ του χρόνον είχε σκαρφαλώσει πρώτος και μας επανέφερε στη σωστή διαδρομή. Από πάνω είδαμε το πέλαγος μυστικό και τα κεραμοσκεπή σπίτια. Η Μονεμβασιά συνδυάζει βουνό, στα ρίζα του τα σπίτια και μετά θάλασσα. Αμέσως μετά η προγραμματισμένη αναχώρηση, (αφού όλο το πούλμαν περίμενε κανένα εικοσάλεπτο τις αφεντιές μας που 'χαμε ξεχαστεί στο κάστρο!) για Μάνη και το διάσημο σπήλαιο του Δυρού. Ένα βαρζάκι μας περίμενε (σταθερό είναι η αλήθεια, όχι σαν τα άλλα που πατά και γέρνουνε και σε πιάνει τρεμούλα) και με τον οδηγό του μαζί. Λοιπόν εγώ νομίζω ότι για να γίνει προσβάσιμο το σπήλαιο πρέπει να κατακρεουργήθηκε, καθώς οι πρώτες στοές (κάπως σαν άδειες) δεν με εντυπωσίασαν. Η κατακόκκινη στοά ήταν η ωραιότερη (με ωραίο κόκκινο χρώμα να δεσπόζει παντού) και ίσως η λιγότερο καταπονημένη μαζί με τη λίμνη των ωκεανίδων. Για όσους θέλουν να το επισκεφθούν, η διαδρομή ίσως είναι λίγο αργέγηση, αλλά δεν είναι επικίνδυνη αφού φορούσαμε σωσίβια, οι οδηγοί είναι έμπειροι και το νερό δεν κατοικείται από ιβράνας. Έτσι σωθήκαμε κι εμείς! Μετά πισωγυρίσαμε το γνωστό δρόμο. Με κάποια λάθη, τυχόν γκρίνιες ωραίες εντυπώσεις και καλή διάθεση, διεξήχθη ο μαραθώνιος της εκδρομούλας αυτής. Ευχαριστώ για την πρόσκληση για την παρέα σας και για το συρτό και το πεντοζάλι που έμαθα στις γυροβολίες που φέραμε στο ουζερί κι ας τα ξέχασα αργότερα.

Να 'στε καλά.

Έλση Παυλάκη

ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ ΑΠΟΚΟΡΩΝΑ ΧΑΝΙΩΝ

για τη Μάχη της Κρήτης

Η ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ Αποκορώνου Χανίων πραγματοποιήσει εκδήλωση για να τιμήσει την 66η επέτειο της Μάχης της Κρήτης, την Τετάρτη 16 Μαΐου 2007 στις 7 το απόγευμα στην αίθουσα εκδηλώσεων της φοιτητικής εστίας.

Το πρόγραμμα περιλάμβανε:

- Επιμνημόσυνη δέηση η οποία τελέστηκε από τον Αποκορωνιώτη παπά Μανώλη Καβρουλάκη.

- Ριζίτικα τραγούδια και χορούς από τους «Δροσουλίτες», σωματείο για την Κρητική Ιστορία, Παράδοση και Λαογραφία.

- Καλωσόρισμα και αναφορά στη Μάχη της Κρήτης από τον πρόεδρο της Ομοσπονδίας κ. Γιάννη Τερεζάκη

- Η κεντρική ομιλία για τη Μάχη της Κρήτης έγινε από τον ακμαιότατο 88χρονο βετεράνο αντιστασιακό κ. Γιώργο Χαροκόπο, αφού η Γεν. Γραμματέας της Ομοσπονδίας κ. Αθηνά Μαραθάκη παρουσίασε το βιογραφικό του. Η Ομοσπονδία ευχαρίστησε τον κ. Χαροκόπο δωρίζοντας του συμβολικά ένα κρητικό μαχαίρι.

- Ακολούθησαν χαιρετισμοί από τους παρευρισκόμενους βουλευτές κ. Χρήστο Μαρκογιαννάκη και Μανώλη Σκουλάκη

- Ακολούθησε ψυχαγωγικό πρόγραμμα με λύρα και τραγούδι από τον Κώστα Παπουτσάκη και τους λαγουντιέριδες Δημήτρη Παπουτσάκη και Σταύρο Τερεζάκη καθώς και το καθιερωμένο κρητικό κέρασμα. Την εκδήλωση παρουσίασε η κ. Βασιλική Βελεσιώτου, υπεύθυνη προγραμματισμού και δημοσίων σχέσεων της Ομοσπονδίας.

Δημοσιεύουμε την ομιλία του Προέδρου της Ομοσπονδίας κ. Γιάννη Τερεζάκη.

Αγαπητοί συναρχιώτες, κυρίες και κύριοι

... Η Ομοσπονδία Σωματείων Αποκορώνου

συνεχίζοντας την παράδοση των επιτυχημένων εκδηλώσεων και με αφορμή την επέτειο της μάχης της Κρήτης φέτος αποφάσισε στην εκδήλωση τιμής, όλων όσων αγωνίστηκαν για την ελευθερία, να αναφερθεί η συμμετοχή και ο ρόλος της γυναίκας στην μάχη της Κρήτης και την αντίσταση γενικότερα. Η μάχη της Κρήτης, η ενδοξότερη μάχη, η μάχη των μαχών και όπως αλλιώς έχει χαρακτηριστεί, είναι το παράδειγμα, ο φάρος του αγώνα για την λευτεριά, την παλικαριά και την θυσία προς τα ιδανικά κάθε Κρητικού. Είναι ο φάρος που μας κάνει όλους εμάς σήμερα υπερήφανους για το τι έγινε τότε, τα δύσκολα χρόνια της Κατοχής όπως λέμε στην Κρήτη, είναι η υπερβολή, η υπέρβαση στη λογική, και όμως έγινε. Είναι το ράγισμα της καρδιάς, ο πατέρας να παίρνει την θέση του γιου στο εκτελεστικό απόσπασμα.

Ανοιξιάντικο ξύπνημα Μάης του 41-Ήρθε ο πόλεμος η ώρα της μάχης κατοχή, αντίσταση λευτεριά. Ο ηρωισμός η αποκοτιά, η παράδοση

της ανδρείας και της τιμής, το πάθος για τη ζωή είναι τα χαρακτηριστικά κάθε αγωνιζόμενου σε κάθε γωνιά της γης, και η γωνιά της γης αυτή της φορά είναι η Κρήτη, ένας τόπος που η ζωή και ο θάνατος έχουν βαθύ και πολλές φορές χέρι χέρι, και που πάντα κερδίζεται δρόμο η αγάπη για τη ζωή, η ελπίδα για το αύριο που θα 'ρθει, και θα 'ναι καλύτερο από το χτες.

Μάης του '41-Χίτλερ να μην το κανηθείς πως πάτησες στη Κρήτη, ξαριάτωτη την ηύρηκες και λείπαν τα παιδιά της στα ξένα πολεμούσαν πάνω στην Αλβανία, στην Μακεδονία, στη πρώτη γραμμή πάντα ο κρητικός, γεμάτη σήμερα η βόρεια Ελλάδα, η Μακεδονία από ανδριάντες και προτομές Κρητών αγωνιστών που έπεσαν εκεί στα πεδία των μαχών. Τα γεγονότα γνωστά, τα έχουμε ακούσει από περιγραφές ζώντων ακόμα και σήμερα, τα έχουμε διαβάσει, το τίμημα βαρύ, το αίμα που χύθηκε ποτάμι, η πίκρα μεγάλη, το γιατί ακόμα πλανάται. Ιστορία που δεν χρειάζεται επανάληψη. Στην Κρήτη ωστόσο οι γέροι, γυναίκες και παιδιά δημιουργούν το δικό τους έπος. Από το εθνικό προσκλητήριο δεν απουσιάζουν λοιπόν ούτε οι γυναίκες, οι οποίες σε πολλές περιπτώσεις ξεπέρασαν σε ηρωισμό, προσφορά και θυσία ακόμα και τους άνδρες. Τα καθήκοντα της νοικοκυράς αλλάζουν προσανατολισμό και προσαρμόζονται στο πνεύμα της εποχής και με προθυμία υπακούουν στο σάλπισμα. Σε ορισμένες περιπτώσεις παίρνουν τα όπλα και βρίσκονται δίπλα στους άντρες τους, άλλες περιθάλπουν στα σπίτια τους με κίνδυνο της ζωής τους αντάρτες ή

περιπλανώμενους συμμάχους που βρίσκονται στην Κρήτη. Φτιάχνουν και στέλνουν με τα παιδιά τους παξιμάδι, τρόφιμα και άλλα είδη στους αντάρτες, που κρύβονται σε σπηλιές ή εγκαταλελειμμένα κτηνοτροφικά καταλύματα πάνω στα κρητικά βουνά. Προσφέρουν τις υπηρεσίες τους ως νοσοκόμες σε τραυματισμένους μαχητές, δίνοντας έτσι νέες διαστάσεις στον αγώνα και την αντίσταση γενικά της Κρήτης. Από το βιβλίο του επιτίμου προέδρου της Ομοσπονδίας κ. Γιάννη Λεντάρη «Γιατροί του Αποκορώνου» διαβάζουμε: όπως γράφει ο γιατρός Ιωάννης Παΐζης στην ιστορία του κατά τις ημέρες της κατάληψης της Κρήτης το Μάιο του 41 οι γιατροί Γιώργος Χατζημανωλάκης και Γιώργος Μιχελογιάννης προσέφεραν τις υπηρεσίες τους στους τραυματίες του πρόχειρου αγγλικού νοσοκομείου Καλυβών, που στεγαζόταν στο δημοτικό σχολείο με 300 περίπου τραυματίες. Ζωντανές μαρτυρίες αναφέρουν ότι οι γυναίκες των Καλυβών πήραν άδεια από τους Γερμανούς φρουρούς και υπηρέτησαν ως νοσοκόμες στο πρόχειρο νοσοκομείο προσφέροντας φαγητό, πλένοντας ρούχα και καθαρίζοντας τις αίθουσες. Η Μαρία Νερατζάκη, πρακτική μαία των Καλυβών είχε βοηθήσει στην απόκρυψη 60 περίπου άγγλων στρατιωτών του εκστρατευτικού σώματος στην περιοχή Στύλου-Προβάρατος στους οποίους μετέφερε τρόφιμα που συγγέντρωνε στην κλινική του στα Χανιά ο γιατρός Γιάννης Παΐζης. Ιδιαίτερα δυναμική και πρωτοφανής για την ελληνική πραγματικότητα ήταν η δράση που ανέπτυξαν οι γυναίκες όλων των ηλικιών, συμμετέχοντας σε κάθε είδους αντιστασιακή κινητοποίηση ως και στον ένοπλο αγώνα. Η αντιστασιακή δράση αποτέλεσε εξάλλου για τις κρητικοπούλες μια συνολική ευκαιρία για την κοινωνική τους συνειδητοποίηση, και απελευθέρωση. Ιδιαίτερη αναφορά οφείλει να γίνει στην διακίνηση πληροφοριών, ένας τομέας στον οποίο συνέβαλαν πάρα πολύ οι γυναίκες, όπως και τα παιδιά, που οι Γερμανοί δεν μπορούσαν να υποψιαστούν. Γράφουν στα ημερολόγια τους στην Κρήτη μόνο οι πέτρες δεν σηκώθηκαν να μας

πολεμούν. Στο Ρέθυμνο ο Αυστραλός ταγματάρχης Σάντοβερ θυμάται έναν καλόγερο οπλισμένο με ένα παλιοντούφεκο και ένα τσεκούρι περασμένο στη ζώνη του. Την επομένη, ο ίδιος καλόγερος, εμφανίστηκε άνοπλος στη μάχη συνοδευόμενος

να φρενάρουμε, αν όχι να σταματήσουμε το ξεπούλημα της γης που ποτίστηκε τότε με αίμα να είναι η Κρήτη ελεύθερη, και τώρα ξεπουλιέται κυριολεκτικά για λίγα ευρώ, θα τρίζουν τα κόκκαλα των παλπούδων και των περισσότερων

από ένα παιδί που κουβαλούσε τα τρόπαια του, μεταξύ των οποίων ξεχώριζε ένα γερμανικό οπλοπολυβόλο Schmeisser. Στις σκληρές μάχες στο δρόμο προς την Κάνδανο ο γερμανός αντισυνταγματάρχης Βίτμαν θυμάται, ανάμεσα στους αγωνιστές να ξεχωρίζει ο αρχιμανδρίτης της Παλιόχωρας Στυλιανός Φρατζεσκάκης που οδηγούσε τους ενορίτες του στην Κάνδανο με το τουφέκι στο χέρι. Αλήθεια ποια κοινωνική ομάδα δε πολέμησε τότε; Οι δάσκαλοι και οι καθηγητές, ο κλήρος, ο απλός λαός, όλοι μια γροθιά να μείνει το νησί απάτητο. Στο βωμό της παγκοσμιοποίησης σήμερα ας προσπαθήσουμε

των πατεράδων μας. Αναλυτικότερη αναφορά για την μάχη της Κρήτης θα έχουμε την ευκαιρία να ακούσουμε από τον κύριο Γιώργο Χαροκόπο, τελευταίο επιζών από τους συμμετέχοντες στην απαγωγή του γερμανού στρατηγού Κράιπε. Ιδιαίτερη τιμή και χαρά για μας και τον ευχαριστούμε, που αποδέχτηκε την πρόσκλησή μας να είναι σήμερα ο κεντρικός ομιλητής. Ιδιαίτερη τιμή, χαρά και υποχρέωσή μας συγχρόνως, η ευκαιρία που μας δίνει, να τον τιμήσουμε σήμερα, μετά την ομιλία του σαν Ομοσπονδία Σωματείων Αποκορώνου, για τα διδάγματα ανδρείας μεγαλοσύνης φιλο-

πατρίδας που μας δίδαξε με την πράξη του τα δύσκολα χρόνια. Η μαντινάδα που χαράξαμε πάνω στο αναμνηστικό δώρο της ημέρας που θα του δώσουμε τα λέει όλα:

Στον άντρα πρώτο χάρισμα είναι να μη φοβάται, να βάνει το κορμί μπροστά και όχι να το λυπάται.

Συνεχίζοντας την ομιλία μου, θα σας πω ότι ιδιαίτερες αναλυτικές και ονομαστικές αναφορές στις τόσες γυναίκες, που βοήθησαν και θυσιάστηκαν στον αγώνα δεν θα κάνω, απλά θα αναφέρω μόνο μία ενδεικτική του πνεύματος και του φρονήματος κείνης της εποχής: είναι η περίπτωση της ηρωίδας Τερψοχόρης Χρυσουλάκη-Βλάχου από την Σητεία. Αγωνίστηκε προσφέροντας τις υπηρεσίες της στον ασύρματο που λειτουργούσε σε όλο σχεδόν το διάστημα της κατοχής στην μονή Τοπλού. Συλλαμβάνεται και καταδικάζεται σε θάνατο από τους Γερμανούς. Εκτελείται στην Αγία Χανίων τον Ιούνιο του 1944, η οποία αντιμετωπίζει τον θάνατο με μια αξιοθαύμαστη ψυχραιμία. Η όμορφη αυτή κρητικοπούλα γράφει στο τοίχο του κελιού της «Είμαι 18 χρονών, με καταδίκασαν σε θάνατο, περιμένω από στιγμή σε στιγμή το εκτελεστικό απόσπασμα. Ζήτω η Ελλάδα, Ζήτω η Κρήτη» - αυτό το Ζήτω η Κρήτη-εμείς σήμερα πρέπει να κρατήσουμε Αγιορείτικο φυλαχτό για τις επερχόμενες γενιές και να το βροντοφωνάξουμε. Πριν λίγα χρόνια πέρασα από το γερμανικό νεκροταφείο στο Μάλεμα στα Χανιά, 4.500 τάφοι Γερμανών και έγγραφα στο βιβλίο επισκεπτών ενυπόγραφα:

«Είμαστε εδώ και σας περιμένουμε όποτε θέλετε μπορείτε να ξαναδοκιμάσετε». Τελικά έχει δίκιο ο Καζαντζάκης είναι πάρα πολύ μεγάλη ευθύνη να είσαι Κρητικός-Ζήτω η Κρήτη!

☞ συνέχεια από τη σ. 7

δέσαμε στο πάνω μέρος τους, τις φορτώσαμε στη φοράδα, καβαλίκεψα και πάλι στο σαμάρι ανάμεσα στις δύο αλευροσακούλες και πήρα το δρόμο της επιστροφής για το χωριό μου. Ακολούθησα αυτή τη φορά την αντίστροφη πορεία, πέρασα από το Νιο-Χωριό, του Μπαμπαλί το Χάνι, το Νίππος και έφθασα στο χωριό μου τον Βαφέ, λίγη ώρα πριν νυχτώσει, ικανοποιημένος για την καλή εκτέλεση του έργου που ανέλαβα.

ΠΩΣ ΉΣΑΝ ΚΑΙ ΠΩΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΣΑΝ ΟΙ ΝΕΡΟΜΥΛΟΙ

Νερόμυλοι υπήρχαν, μόνο όπου υπήρχε άφθονο τρεχούμενο νερό κυρίως σε ακροποταμιές ή σε πηγές με άφθονο νερό. Το νερό διοχετεύετο σε ένα μεγάλο τεχνητό αυλάκι, σε ποσότητα όση χρειάζεται να λειτουργήσει ο μύλος. Το αυλάκι τελειώνει ακριβώς πάνω από τον μύλο. Και στο τελειώμά του κατέληγε απότομα κοφτά σε σημείο που το νερό έπεφτε κάθετα σαν καταράχης πάνω σε μια ξύλινη φτερωτή. Η δύναμη που ασκούσε το νερό που έπεφτε από αρκετό ύψος στη φτερωτή,

την έκανε να κινείται περιστροφικά με ταχύτητα. Στη μέση της φτερωτής ήταν προσαρμοσμένος ένας άξονας από το ένα του άκρο και από το άλλο του άκρο ήταν προσαρμοσμένος στις μυλόπετρες. Δύο μεγάλες πέτρινες μυλόπετρες η μία ακριβώς πάνω στην άλλη.

Με την περιστροφική κίνηση της φτερωτής, περιστρέφετο στην ίδια κατεύθυνση και ο άξονας ο οποίος μετέδιδε επίσης περιστροφική κίνηση στις μυλόπετρες. Οι μυλόπετρες με την περιστροφική κίνηση και το βάρος τους, κονιορτοποιούσαν τον καρπό που έπεφτε ανάμεσά τους, από μια ξύλινη σκάφη που ήταν τοποθετημένη πλάι στη φτερωτή. Σε χαμηλό σχετικά ύψος για να είναι εύκολη η τροφοδότηση της με καρπό, το άδειασμα του καρπού από τα σακιά. Από τη σκάφη ο καρπός, με έναν σωλήνα τροφοδοτούσε τις μυλόπετρες και έριχνε την καρπό ανάμεσα τους. Ο μυλωνάς στο σημείο αυτό επενέβαινε και ρύθμιζε την ποσότητα του καρπού που έπρεπε να πέφτει στις μυλόπετρες. Το αλεύρι που παρήγετο, έπεφτε γύρω στις μυλόπετρες, σε έναν χώρο ειδικά ρυθμισμένο και με μια βούρτσα συγκεντρώνετο σε ένα σημείο που ήταν η αλευροσακούλα κι

Το εσωτερικό του αρμενιανού μύλου στις Σνκιές.

έμπαινε απευθείας μέσα. Ετσι, ή περίπου έτσι λειτουργούσαν οι νερόμυλοι παλιά, και έκαναν το αλεύρι ένα από τα ζωτικά στοιχεία της διατροφής των ανθρώπων. Τώρα έχουν εγκαταλειφθεί και παραμένουν αραχιασμένοι και σκονισμένοι στους τόπους που υπήρχαν, έρημοι στις ερημιές, με μόνη συντροφιά τις νεράιδες και τα τελώνια που τα παραμύθια τους απέδιδαν. Μόνο σαν μουσειακό υλικό μπορούν να χρησιμοποιηθούν.

Γ. Βασιλαντωνάκης, Αθήνα, Μάιος 2007

Τα θησαυρίσματα μνήμης των γερόντων μας

ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΜΕ ΣΗΜΕΡΑ το δεύτερο μέρος των αναμνήσεων του Παύλου Αντ. Κουτσουπάκη, ο οποίος μάλιστα είχε την καλή ιδέα να καταγράψει τις αναμνήσεις του αυτές σ' ένα τετράδιο, κι έτσι αποφεύγονται ενδεχόμενα λάθη που προκύπτουν, πολλές φορές από κακές μαγνητοφωνήσεις ή απομαγνητοφωνήσεις των συνομιλιών. Θα συνεχίσουμε στα επόμενα φύλλα.

Σημειώνουμε ότι στο κείμενο, που δημοσιεύτηκε στο προηγούμενο φύλλο, αναγράφηκε,

εκ παραδρομής, ως μήνας γεννήσεως του Παύλου Ιούνιος 1918, ενώ το σωστό είναι Νοέμβριος 1918.

X.MΠ.

Ιούλιος 2006

Αναγράφω το βιογραφικό μου από την γέννηση μου μέχρι και σήμερα.

Λέγομαι Παύλος Κουτσουπάκης του Αντωνίου και της Ελένης Μαρχάκη του Κυριάκου, που παντρεύτηκε τον Φεβρουάριο του 1915 τον Αντώνιο Γεωργίου Κουτσουπάκη, στο Εμπρόσνερο Αποκορώνου. Ο πατέρας μου είχε 8 αδέρφια, 6 αγόρια και 2 κορίτσια. Τα αγόρια ήταν ο Θεόδωρος, ο Μιχάλης, ο Μανώλης, ο Στέφανος, ο Γιάννης, και τα κορίτσια ήταν η Κατίνα και η Αργυρώ. Εγώ γεννήθηκα τον Νοέμβριο του 1918 εις το Εμπρόσνερο Αποκορώνου στο Νομό Χανίων. Οι γονείς μου ήταν μια φτωχή οικογένεια και απέκτησαν 6 παιδιά (1 κορίτσι και 5 αγόρια): Αγγελική, Παύλος, Στέφανος, Γιάννης, Μανώλης, Γεράσιμος.

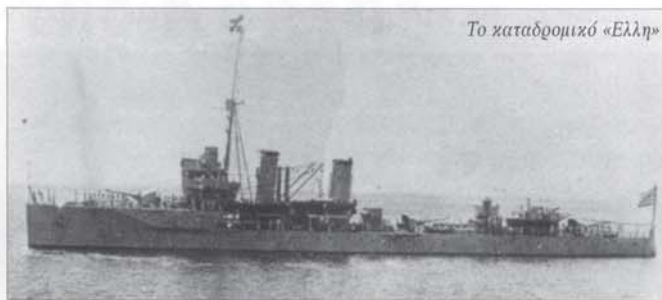
Το 1921 σκότωσαν ένα συγχωριανό μας και συμπέθερο, μετά από πολύ καιρό για αντεκδίκηση σκότωσαν και το θείο μου, αδελφό του πατέρα μου, τον Στέφανο και δημιουργήθηκε κατά κάποιο τρόπο βεντέτα της εποχής εκείνης. Εγώ τότε ήμουν τριών χρονών και για να μας προφυλάξουν οι γονείς μας, την αδελφή μου και εμένα, μας πήραν και φύγανε από το χωριό. Κι έτσι μετοίκησαν στο χωριό Αρμένιο Αποκορώνου όπου και καθίσαμε φιλοξενοούμενοι από μια οικογένεια ονόματι Παπαγιαννάκη Γεωργίου. Μας φιλοξένησε σε κάποια φάμπρικα και ελαιοτριβείο όπου και εκεί γεννήθηκε ο αδελφός μου Στέφανος.

Ο Γεώργιος Παπαγιαννάκης ήταν κτηματίας και στα κτήματά του άρχισε να εργάζεται ο πατέρας μου. Ένας αδελφός του πατέρα μου, ο Μανώλης είχε πάει ως μετανάστης στην Αμερική και επέστρεψε. Παρακάλεσε τον πατέρα μου να επιστρέψει στον Εμπρόσνερο και θα τον βοηθούσε να μεγαλώσει τα παιδιά του. Όντως επέστρεψε στο Εμπρόσνερο, δυστυχώς όμως τίποτε δεν έγινε. Έτσι, αναγκάστηκε και πάλι να επιστρέψει στους Αρμένους, και άρχισε πάλι να εργάζεται στα κτήματα των χωριανών για να μας ζήσει.

Τώρα για τον εαυτό μου: τελείωσα το Δημοτικό σχολείο και αναζητήσα να εργαστώ για να βοηθήσω και εγώ στα βάρη της οικογένειάς μου. Πήγα στα Χανιά σε κάποιο υποδηματοποιό ενώ έμενα και έτρωγα σε συγγενικό σπίτι ως φιλοξενοούμενος. Δεν μου άρεσε όμως η δουλειά αυτή διότι δεν έπαιρνα χρήματα. Έτσι, αναγκάστηκα να φύγω. Πήγα σε ένα μεγάλο μπακάικο που εκεί πληρωνόμουν, αλλά εγώ ήθελα να μάθω κάποια τέχνη. Πήγα λοιπόν στην παλιά Πόλη των Χανίων και συγκεχυμένα στη συνοικία Οβριακή στο φούενο κάποιον Μανουσόκη όπου και έμαθα την τέχνη.

Κάθισα μέχρι το 1938 που έγινε το κίνημα ενάντια της δικτατορίας του Μεταξά, όπου πήρα μέρος σ' αυτό. Μετά, επέστρεψα στο χωριό Αρμένους, απασχολούμενος σε διάφορες αγροτικές εργασίες, για να βοηθήσω και εγώ την οικογένεια μου, όπου κάθισα μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου 1939. Στις 29 Σεπτεμβρίου έφυγα από το χωριό, για να καταταγώ στο Πολεμικό Ναυτικό. Στις 2 Οκτωβρίου 1939 παρουσιάστηκα στο Πόρο, στη σχολή εκπαίδευσης που εκπαιδεύτηκα επί 50 μέρες με το βαθμό Α' ναύτη πυροβολητή, μετά τις 50 μέρες πήραμε πενήνημερη άδεια.

Όταν επέστρεψα μου έδωσαν απόσπαση στο θωρηκτό Αβέρωφ, όπου και κάθισα 15 μέρες. Μετά μετατέθηκα στο καταδρομικό Έλλη όπου και μπόηα χειριστής του Β' πυροβόλου. Κατά τις 20, ανθυμάμια καλά, του Ιουνίου 1940,

Το καταδρομικό «Ελλη»

μία μοίρα απαραίτητη από το Έλλη και 5 αντιτορπιτικά (Κανάρη, Ψαρά, Κουντουριώτης, Αετός και Λέον) και με κυβερνήτη και Διοικητή της μοίρας Χατζόπουλο κάναμε γυμνάσια στη Μεσόγειο.

Την 11η Αυγούστου 1940 μπήκαμε στο λιμάνι της Μήλου για ξεκούραση. Στις 14/8/1940 ήρθε σήμα από το υπουργείο, να μεταβεί ένα από τα πλοία της μοίρας στην Τήνο, στη Μεγαλόχαρη και να αποδώσει τιμές. Ο αρχηγός της μοίρας πλοίαρχος Χατζόπουλος θεώρησε καλό να πάει το καταδρομικό Έλλη, όπως και έγινε. Μετά τα μεσάνυχτα φύγαμε από το λιμάνι της Μήλου και το πρωί στις 7 αγκυροβολήσαμε έξω από το λιμάνι της Τήνου. Ο Οπλονόμος έβγαλε το άγχημα που θα έβγαине για να δώσει τις καθιερωμένες τιμές.

Στις 7.45 κατέβηκα στη Δεσπέζα των υπαξιωματικών για να πιω νερό που διψούσα, και την ώρα που είχα το ποτήρι στο στόμα μου και έπινα νερό ακούστηκε ένας τρομερός κρότος. Από τα αέρια έκλεισε η πόρτα. Εμένα με πέταξαν στο ταβάνι και από εκεί χάμω, εγώ δεν ήξερα τι είχε συμβεί. Όταν κάπως συνήλθα πήγα να ανοίξω την πόρτα αλλά δεν μου άνοιξε. Προσπάθησα πολλές φορές, μάταια όμως. Υποχρεώθηκα με το σώμα μου επανειλημμένα να πηλαϊνω από την άκρη του δωματίου και να την χτυπώ ώσπου τελικά την έσπασα. Ο διάδρομος είχε 50-60 πόντους νερό, εμένα δε με είχε κόψει το ποτήρι από την μέσα μεριά του χειλιού και έτρεχε αίμα. Δεν ήξερα τι να κάνω, πήγαινα στα τυφλά, δεν ήξερα τι είχε συμβεί. Προχώρησα προς το υπόφραγμα των μηχανικών. Εκεί γινόταν ο χαμός. Ποιος να βγει από τη σκάλα που έσπρωχνε ο ένας τον άλλο και δεν έβγαине κανείς. Εγώ έπαιξα ένα πήδο και γαζώθηκα από κάτι μπράτσα που έκλεινε η μπουκαλορτα και αναρχήθηκα απάνω από τους άλλους και ανέβηκα στο κατάστρωμα του πλοίου.

Στην αρχή νόμιζα ότι έγινε κάποια έκρηξη αλλά δυστυχώς ήταν τορπίλη, διότι όταν βγήκα στο κατάστρωμα και πήγα προς την πρόνμη του πλοίου είδα μια τορπίλη να περνάει πίσω από το πλοίο. Νωρίτερα είχε κατέβει η μεγάλη άκατος με λεβούχο το Σπύρο Σπυροπούλο από τα Βάτικα. Του φωνάξω: "Σπυροπούλε τορπίλη" και μόλις την είδε από τον φόβο τον έπεσε μπρονίμτα στη βάρκα μέσα. Τότε συνήλθα και κατάλαβα περί τίνος επρόκειτο. Ότι δηλαδή, μας είχαν τορπιλίσει διότι η τορπίλη αυτή χτύπησε στο μόλο του λιμανιού κι έσκασε.

Πάνω στο κατάστρωμα πήγαινε το πλήρωμα του πλοίου πάνω κάτω και δεν ήξεραν τι να κάνουν όπως κι εγώ. Άλλοι φώναζαν, άλλοι έτρεχαν πάνω κάτω και έπεφταν στην θάλασσα.

Τότε κι εγώ έβγαλα τα παπούτσια και τα ρούχα μου από τη μέση και πάνω και έπεσα στην θάλασσα. Εγώ είχα κοπεί στα χείλη και έτρεχε αίμα, και είχαν διαρρεύσει στη θάλασσα από το καράβι πετρέλαιο το οποίο μπήκε στα μάτια μου και πήγαινα στα τυφλά προς την προβλήτα. Στα μέσα της διαδρομής με έπιασε ένα χέρι και μου είπε κάνε κουράγιο παληκάρη και έλα επάνω, ήταν μια βάρκα και με μάζεψε. Με είδαν ότι δεν ήμουν καλά με πήγαν όπως διαπίστωσα σε ένα πρόχειρο ιατρείο και με καθάρισαν από τα αίματα, μου έβαλαν ένα φάρμακο στα μάτια και τα καθάρισαν, και με πήγαν σε ένα σχολείο που μας έδωσαν από ένα σακάκι της τότε οργάνωσης νεολαίας του Μεταξά, καθίσαμε δύο μέρες. Μετά μας μεταφέρανε με επιβατικό πλοίο - αν θυμάμαι καλά ήταν το Έσπερος - στον Πειραιά. Εκεί μας περιέμενε η "Γλυκερία" και μας πήγε στο Ναύσταθμο στη Σαλαμίνα στο θωρηκτό Αβέρωφ.

Συνεχίζεται στο επόμενο φύλλο

Αυτοί που φεύγουν...

Η «Ελευθερόπολις» εκφράζει τα θερμά της συλλυπητήρια σε όλους του συγγενείς των αποβιωσάντων συγχωριανών μας.

Αποβιώσαντες

- Πέθανε στα Χανιά και ετάφη στους Αρμένους τον Μάιο 2007, ο Σπύρος Καβρουλάκης τον Δημητρίου ετών 76. Ο Σπύρος ήταν αδερφός του Γιάννη και της Τασίας.
- Πέθανε στις 22 Μαΐου στην Αθήνα και ετάφη στις 24 Μαΐου στο Νεκροταφείο της Καισαριανής ο Δημοσθένης Γεωργίου Βιριράκης ετών 84. Ο Δημοσθένης ήταν σύζυγος της Βαρβάρας και πατέρας της Όλγας και της Μαρίας.
- Πέθανε στα Χανιά όπου και ετάφη στις 12 Μαΐου 2007, ο Γιώργος Καστρινάκης του Μανώλη ετών 69. Ο Γιώργος ήταν γιος της Μαρίας Καστρινάκη το γένος Τσακιράκη και αδερφός της Μαριάνθης και του Μιχάλη.

Μνήμη Δημοσθένη Γεωργ. Βιριράκη (1921-2007)

Στο κοιμητήριο της Καισαριανής αποχαιρέτησαμε συγγενείς, φίλοι και χωριανοί έναν από τους λίγους εναπομεινάντες της παλιάς φρουράς του χωριού, ακριβούς μας ανθρώπους, τον Δημοσθένη Γεωργ. Βιριράκη.

Τελευταίο παιδί μιας μάνας αγίας, της Όλγας Αναστασιάδη-Βιριράκη, κι ενός πατέρα έξυπνου και καλλιεργημένου, του Γιώργη Βιριράκη, παλιού Γραμματέα της Κοινότητάς μας. Κι οι δυό τους

ενοφθάλμισαν στα παιδιά τους τις αρετές και τα προτερήματά τους. Και ο Δημοσθένης με την άξια σύντροφό του, τη Βαρβάρα, μεταγίγισαν κι εκείνοι στα δικά τους παιδιά, την Όλγα και τη Μαρία, τις χαρές και τα χαρίσματά τους.

Αντά τα χαρισάμενα παιδιά και τα παιδιά των παιδιών τους, η Σοφία, η Καρολίνα και ο μικρός Δημοσθένης, στάθηκαν τ'αποκούμπι, η χαρά και η παρηγοριά του στις δύσκολες ώρες των γηρατειών και των οδυνηρών περιπετειών της υγείας του. Και ήταν μια αχτίδα ζωής, ελπίδας και παρηγοριάς στην τραγικότητα των στιγμών της επιτάφιας ακολουθίας, τα παιδιά και τα εγγόνια αυτά, π'αποχαιρετούσαν τον λατρεμένο πατέρα και παππού, που δεν θα τον ξαναβλέπανε ποτέ πιά ...

Δημοσθένη, αγαπημένε άνθρωπε, από μας, όσους απομείναμε από την παλιά φρουρά του χωριού, που όσο περνά ο καιρός νιώθουμε να σιμώνει η ώρα που κι η δική μας η ψυχή θ'ανοίξει πανιά για το ταξίδι το στερνό,

Καλήν αντάμωση.

Χ.Μπ.

ΔΩΡΕΑ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Το εκκλησιαστικό συμβούλιο Αρμένων ευχαριστεί θερμά την οικογένεια του Στέφανου και Ασπασίας Κουτσουπάκη οι οποίοι δώρισαν ένα καινούριο παγκάρι στον ιερό Ναό Ευαγγελισμού της Θεοτόκου Αρμένων αξίας 440 ευρώ.

Για το εκκλησιαστικό συμβούλιο
Ο πρόεδρος Παπά Μανώλης Νικοθακάκης

Εγραψαν στην "Ε"

Μαρία Μαράκη από Γαβαλοχώρι, Ιωάννης Γρηγοράκης από Αρμένους

Σε συνέχεια από το σχετικό άρθρο που υπάρχει στη σελίδα 8 (τεύχος 41ο Απρίλιος-Μάιος-Ιούνιος 2006) σας γνωρίζω ότι σήμερα Μάιο του έτους 2007 στους Αρμένους Αποκορώνου ζουν μέλη της ευρύτερης οικογένειας Γρηγοράκη και συγκεκριμένα είναι τα μέλη της οικογένειας Χριστοδουλάκη Κων/νου σύζυγος αυτού ήταν η Αργυρώ Γρηγοράκη και τα μέλη της οικογένειας Αντωνίου Κουτσουπάκη σύζυγος αυτού ήταν η Ευθυμία Γρηγοράκη.

Ευχαριστώ για το ενδιαφέρον και για τις ενέργειες σας για την προκειμένη διόρθωση που θα κάνετε.

Μαρία Μέρμηγκα

Φίλοι της «Ελευθερόπολης»

Επειδή η εφημερίδα του συλλόγου του χωριού μας απευθύνεται σ' όλους τους χωριανούς και παραπέρα και όχι σε ανθρώπους μόνο μιας συγκεκριμένης άποψης, θα πρέπει να δέχεται και διαφορετικές απόψεις σε ζητήματα που περιέχει η ύλη της. Θα 'θελα να αναφερθώ συγκεκριμένα στη συνέντευξη στην εφημερίδα του χωριανού μας βουλευτή και πρώην υπουργού κ. Χριστοδουλάκη στο φύλλο Γενάρη-Φλεβάρη-Μάρτη 2007. μεταξύ άλλων θίγονται αρκετά πολιτικά ζητήματα. Θα αναφερθώ σε δυο-τρία που μου έκαναν περισσότερη εντύπωση. Για να μην παρεξηγηθώ το κριτήριο μου είναι ταξικό και όχι προσωπικό.

Για τους G8: Στη Γένοβα που είχαμε πάει στη σύνοδο τους το 2001 οι Ιταλοί τους φώναζαν Acaccini δηλ. δολοφόνους. Πριν δυο χρόνια το 1999 οι περισσότεροι απ' αυτούς είχαν βομβαρδίσει την Γιουγκοσλαβία (όπου βοήθησε βέβαια και η Ελλάδα).

Για το ευρώ και την πολιτική της ONE κλπ. Που το συνοδεύει. Πιστεύω ότι ωφέλησε τους λίγους πλούσιους. Εξ άλλου ο πολύς κόσμος δεν έχει καλή εμπειρία απ' αυτό. Νομίζω ότι υπάρχει κάποιος κνυσιμός όταν αναφέρεται στην επόμενη δεκαετία θα έχουμε 3% αγρότες. Γίνεται βίαιη προλεταριοποίηση των φτωχομεσαίων αγροτών. Κάπου αναφέρεται: «με συναίνεση και αγάπη όλοι οι κάτοικοι της περιοχής του Αποκόρωνα». Δηλαδή ένας μεγαλοξενοδόχος που έχει τον εργάτη με μερικές εκατοντάδες ευρώ μηνιάτικο και πολλές φορές με σπαστό ωράριο ελέγχει τον περισσότερο χρόνο του, και αν του κολλάει κανένα ένσημο, μπορεί να εμπνέει αγάπη σ' αυτόν τον εργάτη;

Σας χαιρετώ
Νίκος Κακριδιάκης

Λόγω πλήθους ύλης δεν έγινε δυνατή η δημοσίευση στο τεύχος αυτό της μόνιμης στήλης μας «Τρώτε και πίνετε άρχοντες», η οποία θα δημοσιευθεί κανονικά στο επόμενο τεύχος.

Κύριο Μανώλη Πιπεράκη λάβαμε τα κάλαντρα που μας στείλατε, και επιφυλασσόμαστε να το δημοσιεύσουμε προσεχώς.

Επίσκεψη σεβασμιωτάτου Δαμασκηνού στους Αρμένους

Την ενορία μας τους Αρμένους επισκέφτηκε την Πέμπτη 8 Μαρτίου το απόγευμα ο νέος μας ποιμενάρχης ο Κυδωνίας και Αποκορώνου κ. Δαμασκηνός, ο οποίος συμμετείχε στο Μέγα Απόδειπνο που τελέσθηκε στον ιερό ναό Αγίου Νικολαίου. Στο Μέγα Απόδειπνο ο Σεβασμιώτατος στο λόγο του αναφέρθηκε στην αγία και μεγάλη τεσσαρακοστή. Επίσης ευχαρίστησε τον εφημέριο Αρμένων παπά Μανώλη Νικοθακάκη για το θετικό έργο που επιτελεί.

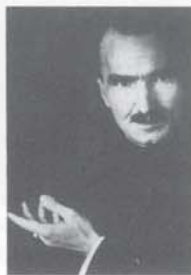
Ο παπά Μανώλης Νικοθακάκης καλοσώρισε και ευχαρίστησε τον Σεβασμιώτατο που τύχαμε της ευχής και της ευλογίας του καθώς και για τα καλά του λόγια και που τίμησε με την παρουσία του την ενορία μας τους Αρμένους, όπως επίσης ευχαρίστησε και καλωσόρισε και τους ιερείς του Αποκόρωνα και εκκλησιαζόμενους ενορίτες. Έπειτα ο εφημέριος και το εκκλησιαστικό συμβούλιο της ενορίας Αρμένων Αποκορώνου επ' ευκαιρίας της επισκέψεως του σεβασμιωτάτου στην ενορία Αρμένων του πρόσφερε ένα αναμνηστικό δώρο και του ευχηθήκαν να έχει υγεία και μακροήμερευση και να είναι πολλή τα έτη του.

Στο τέλος η ενορία Αρμένων και κυρίες του χωριού προσέφεραν κέρασμα σ' όλους τους παραβρισκόμενους.

Από τον εορτασμό της Παναγίας της Ευαγγελίστριας στην ομώνυμη εκκλησία του χωριού μας στις 25 Μαρτίου 2007.

Ξεκίνησε το ΔΗΠΕΘΕΚ την προετοιμασία για την καλοκαιρινή παραγωγή με το έργο "Καπετάν Μιχάλης"

Το Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Κρήτης έχει ξεκινήσει τις διαδικασίες για την παρουσίαση της καλοκαιρινής του παραγωγής με το έργο «Καπετάν Μιχάλης» του Νίκου Καζαντζάκη, σε θεατρική διασκευή Κωστή Κοιλώτα, τιμώντας τον μεγάλο Κρητικό λογοτέχνη και συγγραφέα που φέτος συμπληρώνονται 50 χρόνια από το θάνατό του.

Με το έργο αυτό το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Κρήτης προγραμματίζει να δώσει παραστάσεις, σε πρώτη φάση, στις μεγάλες πόλεις της Κρήτης, Χανιά (2-3-4/7), Ρέθυμνο (5-6/7), Ηράκλειο (9-10-11/7) και σε δεύτερη φάση στο Νομό Λασιθίου και σε άλλους Δήμους της Κρήτης.

Πρόκειται επίσης να ενταχθεί στα πιο μεγάλα Φεστιβάλ της χώρας (Φεστιβάλ Πάτρας, Οθύμπος, Αλεξανδρούπολης, Σίβηρης, Φιλιππων) και

στην Κύπρο, ενώ γίνεται προσπάθεια η παράσταση να παρουσιαστεί στο ΗΡΩΔΕΙΟ, αλλά και να ταξιδέψει στο εξωτερικό.

Την παράσταση θα σκηνοθετήσει ο Γιάννης Βόγλης, ο οποίος θα συμμετάσχει και σαν ηθοποιός. Η μουσική θα είναι του γνωστού θυράρη Βασίλη Σκουλά και του Λουδοβίκου των Ανωγειών, σκηνικά - κοστούμια Βάβιας Μαργαρίτη.

Το ρόλο του Καπετάν Μιχάλη θα ερμηνεύσει ο ηθοποιός Νίκος Βερλέκης. Τους άλλους ρόλους θα ερμηνεύσουν οι ηθοποιοί Νίκος Δαδινόπουλος, Γιάννης Καλιατζόπουλος, Μάνος Βακούσης, Ισιδωρος Σταμούλης, Γιώργος Κροντήρης, Νεκταρία Γιαννουδάκη, Τάσος Σωτηράκης, Μαριάννα Ποιυχρονίδη, Χριστίνα Μαντέση, Νίκος Τουρνάκης, Λευτέρης Μπωτωνάκης, Νίκος Σκουλάς.

Η Ελευθερία κόρη του Μανώλη Χατζηδάκη και της Κορνηλίας Βιριράκη - Χατζηδάκη, εγγονή του Γιώργου και της Ελένης Βιριράκη, με Θρακιώτικη ενδυμασία σε σχολική γιορτή.

Πανελλήνια ρεκόρ σημειώθηκε στην 4η ημερίδα ορίων τεχνικής κοθύμβησης, που διοργάνωσε ο ΝΟΧ, σε συνεργασία με την ΕΟΥΔΑΤΚ, στο κολυμπητήριο Χανίων τον Απρίλιο. Συνοδικά 50 κολυμπητές-τριες έπιασαν τα όρια για συμμετοχή στα πανελλήνια πρωταθλήματα, ενώ είχαμε δυο νέα πανελλήνια ρεκόρ. Συγχωριανός μας Βασίλης Αντωνίου Χαιρετάκης, με επίδοση 22.30 στα 50μ. άπνοα, πέτυχε νέο πανελλήνιο ρεκόρ κατηγορίας παμπαίδων Β' (Από τα «Χανιώτικα Νέα» 24-04-2007).

Δωρεές στην εφημερίδα μας

Το περασμένο τρίμηνο λάβαμε από τους αγαπητούς αναγνώστες τα παρακάτω ποσά ως οικονομική ενίσχυση της εφημερίδας μας.

Γιανναράκης Μιχάλης	10€
Σταματάκης Ανδρέας	25€
Λυκάκης Σταύρος	30€
Καραγιαννάκη - Φακίρη Κατίνα	20€
Ποιυχρονάκης Ποιυχρόνης του Μιχαήλ	100€
Καλούδη Φανή	10€
Βαρμυπολιώτη Ζηνοβία	20€
Πριπάκη - Κουρκουτά Ερασμία	30€
Παπαδάκης Γεώργιος του Χαραλάμους	30€
Περούλη Αναστασία	30€
Αιδ. Ποιυχρονιάδης Δημήτριος	50€
Γεωργουδάκη Γιάννη	20€
Πάτερου Κατίνα	50€
Αθανασούλα - Ρέππα Αναστασία	20€
Τζάος Γεώργιος	10€

Τους ευχαριστούμε όλους θερμά.